

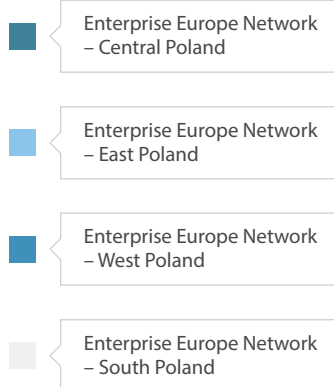
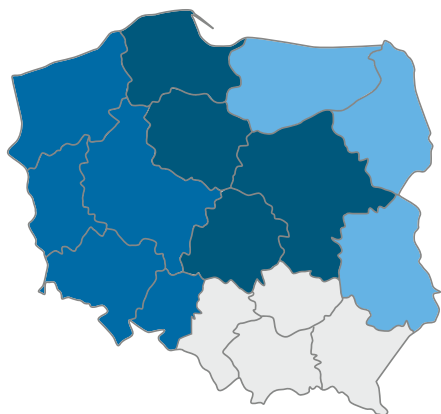

**OGRANICZENIA W UŻYTKOWANIU
JEDNORAZOWYCH WYROBÓW
PLASTIKOWYCH**

**ODPOWIEDZIALNOŚĆ
PODMIOTÓW ZBIOROWYCH
ZA CZYNY ZABRONIONE**

**PRZEJRZyste
I PRZEWIDYWALNE
WARUNKI PRACY W UE**

Konsorcja realizujące projekt Enterprise Europe Network w Polsce

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-Central Poland

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
tel. (22) 432 71 02
www.een.org.pl

Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego

ul. Racjonalizacji 6/8, 02-673 Warszawa
tel. (22) 847 53 68
www.een-centralpoland.eu

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości

ul. Piotrkowska 86, 90-103 Łódź
tel. (42) 630 36 67
www.frp.lodz.pl

Stowarzyszenie „Wolna Przedsiębiorczość”

ul. Piekarnicza 12A
80-126 Gdańsk
tel. 58 350 51 40
www.een.pomorskie.pl

Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Włocławska 167, 87-100 Toruń
tel. (56) 699 54 80-83
www.een.tarr.org.pl

Uniwersytet Warszawski DELab

ul. Dobra 56/66, 00-312 Warszawa
tel. (22) 55 27 606
www.delab.uw.edu.pl/pl/een/

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-East Poland

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

ul. Starobojarska 15, 15-073 Białystok
tel. (85) 740 86 83
www.pfrr.pl, www.een-polskawschodnia.pl
www.een.pfrr.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ul. Prawocheńskiego 9, 10-720 Olsztyn
tel. (89) 523 39 00
www.uwm.edu.pl, www.een-polskawschodnia.pl
www.uwm.edu.pl/een

Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91a, 10-356 Olsztyn
tel. (89) 512 24 05
www.een.wmarr.olsztyn.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Lubelskiej

ul. Nadbystrzycka 38H, 20-618 Lublin
tel. (81) 538 42 70
http://lctt.pollub.pl,
www.een-polskawschodnia.pl,
www.citt.pollub.pl

Lubelska Fundacja Rozwoju

Rynek 7, 20-111 Lublin
tel. (81) 528 53 11-12-31
www.lfr.lublin.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Park Naukowo-Technologiczny Polska Wschód w Suwałkach Sp. z o.o.

ul. Innowacyjna 1, 16-400 Suwałki
tel. (87) 564 22 24-25
www.park.suwalki.pl,
www.een-polskawschodnia.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-South Poland

Centrum Transferu Technologii, Politechnika Krakowska

ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków
tel. (12) 628 28 45
www.transfer.edu.pl

Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie

ul. Floriańska 3, 31-019 Kraków
(12) 428 92 55
www.iph.krakow.pl

Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o.

ul. Wincentego Pola 16, 44-100 Gliwice
tel. (32) 339 31 10
www.gapr.pl

Fundusz Górnośląski SA Oddział w Katowicach (d. Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA)

ul. Sokołska 8, 40-086 Katowice
tel. (32) 200 84 44
www.fgsa.pl

Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.

ul. Studencka 1, 25-323 Kielce
tel. (41) 343 29 10
www.it.kielce.pl

Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa

ul. Sienkiewicza 53, 25-002 Kielce
tel. (41) 368 02 78
www.siph.com.pl

Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 867 62 34
www.rarr.rzeszow.pl

Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego Dolina Lotnicza

ul. Szopena 51, 35-959 Rzeszów
tel. (17) 850 19 35
www.dolinalotnicza.pl

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania

ul. mjr. H. Sucharskiego 2, 35-225 Rzeszów
tel. (17) 852 49 75
www.een.wsiz.pl

Konsorcjum: Enterprise Europe Network-West Poland

Wrocławskie Centrum Transferu Technologii, Politechnika Wrocławska

ul. Smoluchowskiego 48, 50-372 Wrocław
tel. (71) 320 33 18
www.wctt.pwr.edu.pl

Poznański Park Naukowo-Technologiczny Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

ul. Rubież 46, 61-612 Poznań
tel. (+48) 61 827 97 46
www.ppnt.poznan.pl

Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Koninie

ul. Zakładowa 4, 62-510 Konin
tel. (+48) 63 245 30 95
www.arrkonin.org.pl

Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego

ul. Syrkiewicza 6, 66-002 Nowy Kiszewice
tel. (+48) 504 070 281
www.cptt.uz.zgora.pl

Fundacja Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości

ul. Częstochowska 25, 62-800 Kalisz
tel. (+48) 62 765 60 58
www.kip.kalisz.pl

Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego SA

ul. Szczawieńska 2, 58-310 Szczawno-Zdrój
tel. (+48) 74 648 04 50
www.darr.pl

Stowarzyszenie „Promocja Przedsiębiorczości” w Opolu

ul. Damrota 4, 45-064 Opole
tel. (+48) 77 456 56 00
www.een.opole.pl

Regionalne Centrum Innowacji i Transferu Technologii

ul. Jagiellońska 20-21, 70-363 Szczecin
tel. (+48) 91 449 41 09
www.innowacje.zut.edu.pl

Zachodniopomorskie Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego – Szczecińskie Centrum Przedsiębiorczości

ul. Kolumba 86, 70-035 Szczecin
tel. (+48) 91 433 02 20
www.zsrg.szczecin.pl/een/

Drodzy Czytelnicy,

od wielu lat działania w obszarze ochrony środowiska naturalnego mają w polityce Unii Europejskiej charakter priorytetowy. Jednym z najważniejszych problemów z dziedziny ekologii jest konieczność zredukowania zużycia plastiku zarówno przez przedsiębiorców, jak i konsumentów. Aby osiągnąć ten cel, pod koniec marca 2019 r. Parlament Europejski zatwierdził tzw. dyrektywę plastikową. Jej celem jest ograniczenie wpływu produktów z tworzyw sztucznych na środowisko i na zdrowie człowieka, a także zachęcanie do przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Więcej na ten temat można przeczytać w artykule pt. „Dyrektywa w sprawie ograniczenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko”.

Szczegółnej uwadze polecamy także tekst pt. „Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione”. Rozwiązania zaproponowane w projekcie nowej ustawy mogą w bardzo znaczący sposób wpłynąć na sytuację wszystkich firm. Jest szansa, że jeszcze w tym roku przedsiębiorstwa będą zobligowane do stosowania u siebie systemu *compliance*, co będzie konieczne dla uniknięcia surowej odpowiedzialności przewidzianej we wspomnianym projekcie aktu prawnego.

Zapraszamy także do zapoznania się z najnowszymi ofertami współpracy zagranicznej pochodzącymi z bazy POD (*Partnership Opportunities Database*), prowadzonej przez Komisję Europejską i udostępnianej ośrodkom Enterprise Europe Network.

Z wyrazami szacunku
zespół redakcyjny
Biuletynu Euro Info

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do ich zmiany i redagowania. Uwagi i komentarze prosimy kierować na adres: biuletyn_ei@parp.gov.pl.

Wszystkie teksty zawarte w Biuletynie Euro Info mogą być przedrukowane wyłącznie po uzyskaniu zgody redakcji. Zainteresowanych prenumeratą prosimy o kontakt z najbliższym ośrodkiem Enterprise Europe Network.

Biuletyn Euro Info, wydawany przez ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, jest współfinansowany przez Komisję Europejską ze środków pochodzących z programu COSME na lata 2014–2020 oraz przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii w ramach programu pn. „Udział Polski w programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw w latach 2015–2021”.

Komisja Europejska lub osoby występujące w jej imieniu nie są odpowiedzialne za informacje przedstawione w publikacji. Poglądy wyrażone w publikacji są poglądami Autorów i nie muszą pokrywać się z działaniami Komisji Europejskiej.

Spis treści

- 4 | **Akademia PARP**
Poznaj biznes od kuchni
- 6 | **Prawo pracy**
Przejrzyste i przewidywalne warunki pracy w Unii Europejskiej
- 11 | **Tajemnica przedsiębiorstwa**
Umowa o poufności, czyli *non-disclosure agreement* (NDA)
- 15 | **Ochrona środowiska**
Ograniczenie wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko
- 19 | **Wierzytelności**
Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie „FENIKS”
- 23 | **Ochrona własności intelektualnej**
Ochrona programów komputerowych w prawie własności intelektualnej, część I
- 26 | **Prawo**
Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione
- 30 | **Aktualności**
- 31 | **Oferty współpracy**

Redaktor naczelny: Paweł Sikorski
Zespół: Aleksandra Wolska, Agata Kudelska, Eryk Rutkowski
Korekta: Pracownia C&C Sp. z o.o.
Adres redakcji: Enterprise Europe Network przy PARP
ul. Pańska 81/83, 00-834 Warszawa
Telefon: 22 432 71 02

Skład, druk i dystrybucja: Pracownia C&C Sp. z o.o.
www.ccp.com.pl
Zdjęcia: Photogenica
Nakład: 1400 egz.

Poznaj biznes od kuchni

Czyli Erasmus dla młodych przedsiębiorców

Eryk Rutkowski

– Uczestnictwo w programie *Erasmus dla młodych przedsiębiorców* otwiera oczy, poszerza horyzonty, pozwala zebrać doświadczenie i spojrzeć na pewne sprawy z zupełnie innej perspektywy – mówi Dorota Giżyńska, właścicielka szkoły językowej English Lab, uczestniczka tego programu. Doświadczenia zdobyte u *hosta* w Anglii, m.in. prowadzenie zajęć bez podręcznika, wykorzystuje z powodzeniem we własnej szkole językowej.

Z wykształcenia filolog angielski z trzy-nastoletnim doświadczeniem w nauczaniu języka angielskiego. Jak sama o sobie mówi – pasjonatka nowinek językowych i narzędzi wspomagających naukę. Zanim wzięła udział w programie, od kilku lat wyjeżdżała do Anglii, by pracować w wakacje jako *lead teacher*, czyli nauczyciel z dużym doświadczeniem, do obowiązków którego należy zarówno prowadzenie własnych lekcji, jak i doszkalanie początkujących nauczycieli w szkołach językowych uczących angielskiego. – To właśnie tam od jednego z *lead teacherów*,

również Polaka, dowiedziałam się o programie – mówi Dorota Giżyńska, która w ramach programu zdecydowała się na trzymiesięczny wyjazd do Anglii. *Erasmus dla młodych przedsiębiorców* umożliwia początkującym przedsiębiorcom lub osobom planującym rozpoczęcie działalności gospodarczej zdobyć doświadczenia biznesowego u *hosta*, czyli osoby przyjmującej, którą jest doświadczony przedsiębiorca z innego kraju (do wyboru mamy ponad czterdzieści państw). Pobyt osoby wyjeżdżającej jest finansowany ze środków Komisji Europejskiej i nie może być dłuższy niż pół roku (nie krótszy jednak niż miesiąc).

Angielski u... Hiszpanów

– Nie chciałam po raz kolejny wyjeżdżać jako *lead teacher*, a *Erasmus* dawał mi możliwość spróbowania czegoś nowego – tłumaczy. Udział w programie potraktowała więc jako dobrą okazję do zebrania kolejnych doświadczeń

zawodowych, zwłaszcza że prowadziła już jednoosobową działalność gospodarczą, w ramach której udzielała lekcji. W planach miała jednak otwarcie własnej, niewielkiej szkoły językowej. – Chciałam zobaczyć, jak taka szkoła językowa działa od środka, ponieważ pracując w nich na co dzień, człowiek wielu rzeczy nie jest w stanie dostrzec, chociażby tego, jak wygląda proces rekrutacji – wyjaśnia.

Postawiła sobie dwa warunki. Po pierwsze *host* prowadzący szkołę musiał być z Anglii. – W grę wchodziła jeszcze Malta, gdzie szkoły angielskojęzyczne są popularne, jednak zdecydowałam się na Anglię, ponieważ fascynuje mnie tamtejszy system edukacji – zwraca uwagę. Drugim warunkiem była wielkość placówki. Dorocie Giżyńskiej zależało na tym, żeby to była mała szkoła językowa, wręcz rodzinna, działająca w niewielkiej miejscowości. Dlaczego? Ponieważ sama mieszkała w małym mieście. – Wiedziałam, że w takiej małej szkole nauczę się zdecydowanie więcej niż w molochu, gdzie pracuje mnóstwo osób i trudno nawiązać bezpośredni kontakt, zwłaszcza z dyrekcją – dodaje. A Dorocie Giżyńskiej zależało przede wszystkim na tym, żeby zobaczyć, w jaki sposób zarządza się taką małą placówką, jak funkcjonuje od strony organizacyjno-biznesowej. Bez najmniejszych problemów przeszła przez formalności związane z przystąpieniem do programu i zaczęła szukać odpowiedniego *hosta*.

Wybór padł na szkołę Country Cousins z Ilfracombe w północnym Devonie prowadzoną przez... Hiszpanów – Jose oraz Maribel. – Co ciekawsze, Jose lata temu uczestniczył w kursie prowadzonym w tej szkole i gdy dorósł, postanowił ją kupić – wspomina Dorota Giżyńska. Miasteczko Ilfracombe, w którym przebywała nasza bohaterka podczas pobytu w Anglii, to malownicza nadmorska miejscowość otoczona kamiennymi wzgórzami oraz klifami. Do najbliższego

fot. Dorota Giżyńska

większego miasta, Bristolu, jest stąd dwie godziny drogi samochodem.

Kluczowy z punktu widzenia zbierania zawodowych doświadczeń był kontakt z Alicją Szyszkowiak, która pełniła w Country Cousins funkcję *academic managera*, czyli osoby odpowiedzialnej za przygotowywanie programu i metodyki prowadzenia zajęć lekcyjnych. – Chciałam zobaczyć, jak prowadzone są lekcje oraz jak układany jest sylabus, stąd jeszcze przed wyjazdem przedstawiliśmy sobie oczekiwania dotyczące wzajemnej współpracy, czego bym się chciała nauczyć i co mogłabym wnieść od siebie – tłumaczy.

Nauka bez podręcznika

Już pierwszego dnia pracy została poproszona o asystowanie nauczycielom oraz pomoc w przydzielaniu uczniów do grup. Tu przydały się umiejętności i doświadczenia zdobyte jako *lead teacher*. Kolejne zadania, obowiązki i zakres pracy były ustalane z tygodnia na tydzień. – Z początku było to głównie pomaganie przy planowaniu lekcji, a z czasem pomoc w doborze narzędzi online wykorzystywanych do ich prowadzenia – tłumaczy. Sylabus w Country Cousins bazuje głównie na wykorzystaniu źródeł internetowych, nie ma tu klasycznych podręczników, a uczniowie podczas zajęć korzystają z tabletek i tzw. autentycznych źródeł (filmów, artykułów itp.).

Tak wyglądał lipiec, czyli jej pierwszy miesiąc pracy w szkole u Jose i Maribel. W sierpniu i wrześniu, kiedy na turnusy przyjeżdża mniej dzieci, Dorota Giżyńska zaczęła jeździć z uczniami na wycieczki, które były organizowane po lekcjach. Poprosiła właścicieli o możliwość uczestniczenia w tych wycieczkach, żeby zobaczyć jak one są organizowane. W ich trakcie robiła zdjęcia, które tak spodobały się Jose i Mirabel, że poprosili Dorotę, aby została ich „nadwornym fotografem”. Co więcej, zrobione przez nią fotografie trafiły do najnowszego katalogu promującego Country Cousins.

W szkołach letnich nacisk położony jest głównie na konwersacje, komunikowanie z nauczycielami i pozostałymi uczniami. Dzieci przyjeżdżają na tydzień, dwa, maksymalnie trzy tygodnie,

więc nie ma czasu na naukę gramatyki. Poza tym uczniowie są na wakacjach, więc lekcje powinny być lekkie i przyjemne. – Nacisk na komunikację, użycie tabletek, korzystanie z autentycznych źródeł, a nie z podręczników to metodyki i narzędzia, które zaczęłam stosować również w swojej szkole, bo to się po prostu sprawdza – wyjaśnia.

We własnej szkole

Po powrocie z Ilfracombe, Dorota Giżyńska otworzyła w Lesznie English Lab, czyli miniszkołę językową, którą obecnie prowadzi wraz z angielskim *native speakerem* Anthonym oraz Pauliną Stachowską, która jest lektorem. Zajmuje się układaniem sylabusu, załatwianiem kwestii organizacyjnych oraz prowadzi zajęcia zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. W English Lab kieruje się hasłem *Scientific approach to language* (naukowe podejście do języka).

– Wyróżnia nas przede wszystkim to, że podobnie jak Jose i Maribel, nie używamy podręczników. Myślałam, żeby w ten sposób prowadzić zajęcia jeszcze zanim wyjechałam do Country Cousins, natomiast doświadczenia zebrane tam i możliwość zobaczenia jak takie nauczanie wygląda w praktyce, jeszcze bardziej utwierdziło mnie w przekonaniu, że powinienam pójść tą drogą – przekonuje. Niedawno wprowadziła do swojej szkoły zajęcia na tabletkach.

Dorota Giżyńska jest również fanką wykorzystywania różnego rodzaju gier do nauki języka. Od tych popularnych typu scrabble, po projektowane przez siebie gry językowe, które są dostępne na stronie internetowej English Lab. Jedną z nich zaprojektowała jeszcze podczas pobytu Country Cousins.

Dzięki doświadczeniom zebranych w Ilfracombe, przeprowadzonym rozmowom z nauczycielami, możliwości obserwowania ich podczas lekcji, Dorota Giżyńska zdecydowała się na prowadzenie w swojej szkole warsztatów doskonalących dla nauczycieli w swoim regionie.

Co właścicielce English Lab podoba się najbardziej w idei *Erasmusa* dla młodych przedsiębiorców? – Przede wszystkim to, że można sobie samemu wybrać

Uczestnictwo w Erasmusie otwiera oczy, poszerza horyzonty, pozwala zebrać doświadczenie i spojrzeć na pewne sprawy z zupełnie innej perspektywy.

hosta, ma się w tym duży udział i dzięki temu nie jest to przypadkowy proces. Kluczowe jest też ustalanie z hostem, czego wzajemnie od siebie oczekujemy – zwraca uwagę Dorota Giżyńska, dla której ogromnym plusem uczestnictwa w programie była też możliwość zapoznania się z inną kulturą pracy.

– Nabrałam też pewności siebie na gruncie zawodowym. Dowiedziałam się co umiem, co robię dobrze, a czego nie umiem i nad czym powinnam popracować – mówi Dorota Giżyńska.

To nie jedyne korzyści jakie Dorota Giżyńska odniosła z wyjazdu do Anglii w ramach programu. Zgłosiła się do niej znajoma, która planuje przysłać do nauki angielskiego w English Lab uczniów z Maroka. – Dzięki mediom społecznościowym zauważono, że to co robiłam na Wyspach miało sens i było fajne, więc warto byłoby to przeschwycić na polski grunt – wyjaśnia.

Uczestniczka *Erasmusa* ma stały kontakt z właścicielami Country Cousins. Niedawno dostała od nich zaproszenie na tygodniowy pobyt w lecie, aby zrobić trochę zdjęć. – Pozostają również w stałym kontakcie z *academic managerem*. Mamy bardzo spójną wizję tego, jak powinno wyglądać nauczanie, dlatego wzajemnie się wspieramy i wymieniamy doświadczeniami. Myślmy też wspólnie z właścicielami Country Cousins o nawiązaniu relacji biznesowej, w ramach której wysyłałabym uczniów do szkoły w Ilfracombe – zapowiada.

Eryk Rutkowski

Departament Wsparcia
Przedsiębiorczości
Polska Agencja Rozwoju
Przedsiębiorczości

Przejrzyste i przewidywalne warunki pracy w Unii Europejskiej

Jakich zmian można się spodziewać w najbliższych latach?

Agata Kudelska

Wkrótce zacznie obowiązywać nowa regulacja unijna dotycząca warunków szeroko pojętego zatrudniania. 16 kwietnia 2019 r. Parlament Europejski przyjął projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy w Unii Europejskiej (dalej „Dyrektywa”), będący wynikiem negocjacji międzyinstytucjonalnych, tj. uzgodnień pomiędzy Komisją Europejską, Parlamentem Europejskim i Radą Unii Europejskiej¹.

Projektowana regulacja obejmuje aktualizację i rozszerzenie dotychczasowych obowiązków pracodawców w zakresie informowania pracowników o warunkach pracy, wynikających z obowiązującej obecnie dyrektywy Rady 91/533/EWG z dnia 14 października 1991 r. w sprawie obowiązku pracodawcy dotyczącego informowania pracowników o warunkach stosowanych do umowy lub stosunku pracy (tzw. dyrektywa w sprawie pisemnego oświadczenia)², a ponadto ustanawia nowe minimalne wymagania, w celu zagwarantowania wszystkim pracownikom, w tym również pracującym w ramach nietypowych umów, większej transparentności i przewidywalności w zakresie warunków ich zatrudnienia. Nowa Dyrektywa zastąpi dyrektywę w sprawie pisemnego oświadczenia, która utraci moc po upływie trzech lat od wejścia w życie nowej regulacji.

Dyrektywa musi jeszcze zostać przyjęta formalnie przez Radę Unii Europejskiej,

Państwa członkowskie będą zobowiązane do wdrożenia postanowień Dyrektywy do krajowych porządków prawnych w terminie trzech lat od dnia jej wejścia w życie.

a następnie opublikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Państwa członkowskie będą zobowiązane do wdrożenia postanowień Dyrektywy do krajowych porządków prawnych w terminie trzech lat od dnia jej wejścia w życie.

Cel, przedmiot i zakres stosowania Dyrektywy

Przeprowadzona przez Komisję Europejską ocena funkcjonowania dyrektywy w sprawie pisemnego oświadczenia wykazała, że obecne przepisy nie odpowiadają aktualnej sytuacji na rynku pracy, która od czasu wprowadzenia tej dyrektywy w 1991 r. uległa znaczącym zmianom. Zmiany demograficzne i cyfryzacja doprowadziły do powstania nowych form zatrudnienia, z jednej strony bardziej elastycznych, z drugiej zaś – nie tak stabilnych, jak tradycyjny stosunek pracy, tj. zatrudnienie na pełen etat na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Takie nietypowe formy zatrudnienia obejmują szeroki wachlarz rozwiązań, od zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin, po pracę na podstawie tzw. umów zerogodzinowych, tj. takich, gdzie praca jest wykonywana na żądanie pracodawcy bez minimalnej gwarantowanej liczby godzin pracy. Cechą nowych form zatrudnienia jest ich mniejsza przewidywalność, a co za tym idzie większa niepewność pracowników co do przysługujących im praw i ochrony socjalnej³.

Biorąc pod uwagę powyższy kontekst, Komisja Europejska zainicjowała reformę dotychczasowych przepisów. Sformułowanym w nowej Dyrektywie celem ogólnym regulacji jest poprawa warunków pracy poprzez promowanie bardziej transparentnego i przewidywalnego zatrudnienia, przy jednoczesnym zapewnieniu zdolności adaptacji rynku

pracy. Ma to być realizowane poprzez zakresione przez Komisję Europejską cele szczegółowe obejmujące:

- poprawę dostępu pracowników do informacji dotyczących ich warunków pracy,
- poprawę warunków pracy dla wszystkich pracowników, zwłaszcza tych zatrudnionych w ramach nowych, niestandardowych form zatrudnienia, a równocześnie zachowanie zdolności adaptacji i innowacyjności rynku pracy,
- poprawę zgodności z normami w zakresie warunków pracy poprzez lepsze egzekwowanie przepisów,
- poprawę przejrzystości na rynku pracy przy jednoczesnym unikaniu nakładania nadmiernych obciążeń na przedsiębiorstwa różnej wielkości⁴.

Powyższe cele odzwierciedla zakres przedmiotowy Dyrektywy, która określa:

- obowiązki pracodawców związane z informowaniem pracowników o zasadniczych aspektach stosunku pracy,
- wymogi minimalne dotyczące warunków pracy (m.in. maksymalną długość okresu próbnego, wymagania dotyczące przewidywalności czasu pracy),
- wymogi dotyczące prawa pracowników do dochodzenia roszczeń oraz ochrony przed negatywnymi konsekwencjami z powodu korzystania przez nich uprawnień przewidzianych w Dyrektywie.

Dyrektywa obejmuje wszystkich pracowników, którzy są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę lub pozostają w stosunku pracy określonym przez prawo, układy zbiorowe lub praktykę obowiązującą w każdym państwie członkowskim, przy czym przy jej wdrażaniu muszą być uwzględniane kryteria dla określania statusu pracownika wypracowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁵. Państwa członkowskie mogą jednak zdecydować

o niestosowaniu obowiązków określonych w Dyrektywie do osób, których czas pracy jest równy lub mniejszy niż średnio 3 godziny tygodniowo w okresie referencyjnym obejmującym 4 następujące po sobie tygodnie. Możliwość ta nie dotyczy jednak stosunków pracy, dla których brak jest ustalonej z góry gwarantowanej liczby odpłatnych godzin pracy.

Według szacunków Komisji Europejskiej ochroną w ramach nowego aktu prawnego ma zostać objętych od 2 do 3 mln pracowników zatrudnionych na podstawie nietypowych umów, którzy nie podlegają dotychczasowym regulacjom, czyli pracownicy domowi, pracownicy na żądanie, pracownicy wykonujący pracę przerywaną, pracownicy w systemie bonów usługowych oraz osoby pracujące za pośrednictwem platform internetowych⁶.

Dyrektywa nie obejmuje osób samozatrudnionych. Znajdzie jednak zastosowanie w przypadkach fikcyjnego samozatrudnienia, tj. wtedy, kiedy działalność gospodarcza jest prowadzona jedynie formalnie w celu uniknięcia określonych obowiązków prawnych czy podatkowych, a w rzeczywistości relacja łącząca samozatrudnionego ze zleceniodawcą nosi cechy stosunku pracy, takie jak świadczenie pracy osobiście, pod kierownictwem pracodawcy oraz w miejscu i czasie przez niego wyznaczonym.

Dyrektywa ustanawia określone wymogi minimalne, a tym samym państwa członkowskie zachowują kompetencje do wprowadzenia lub utrzymania w mocy przepisów korzystniejszych dla pracowników. Wdrożenie Dyrektywy nie może zostać wykorzystane do ograniczenia już istniejących praw ustanowionych w obszarze jej regulacji w prawodawstwie krajowym lub unijnym, w szczególności nie może stanowić podstawy dla wprowadzenia umów zerogodzinowych lub podobnych umów o pracę, jeżeli dotychczas w danym państwie umowy takie nie były przewidziane.

Informowanie pracowników o zasadniczych aspektach stosunku pracy

Zgodnie z obecnie obowiązującymi wymaganiami, wynikającymi z dyrektywy w sprawie pisemnego oświadczenia⁷, pracodawca jest zobowiązany do przedstawienia pracownikowi na piśmie określonego zakresu informacji o zasadniczych aspektach umowy lub stosunku pracy obejmujących:

- dane stron stosunku pracy;
- miejsce pracy, a w przypadku braku stałego lub głównego miejsca pracy, stwierdzenie okoliczności, że pracownik jest zatrudniony w różnych miejscach oraz podanie miejsca rejestracji firmy lub adresu pracodawcy;

- tytuł, stopień, charakter lub kategorię pracy, do wykonywania której pracownik jest zatrudniony albo krótką charakterystykę lub opis pracy;
- datę zawarcia umowy lub rozpoczęcia stosunku pracy;
- w przypadku czasowego stosunku pracy, czas jego trwania;
- długość płatnego urlopu, do którego pracownik jest uprawniony lub, jeżeli nie może być ona określona przy udzielaniu informacji, procedury przyznawania i ustalania takiego urlopu;
- długość okresu wypowiedzenia, jaka obowiązuje pracodawcę i pracownika lub, jeżeli długość okresu wypowiedzenia nie może być określona przy udzielaniu informacji, metodę określania takiego okresu wypowiedzenia;
- wysokość wynagrodzenia pracownika, w tym wynagrodzenie podstawowe i inne elementy składowe oraz częstotliwość i sposób wypłaty wynagrodzenia;
- długość standardowego dnia lub tygodnia pracy pracownika;
- tam gdzie ma to zastosowanie, informację o układach zbiorowych regulujących warunki pracy pracownika lub w przypadku zawarcia układu zbiorowego poza przedsiębiorstwem przez specjalne wspólne organy lub instytucje nazwa kompetentnego organu lub wspólnej instytucji, w ramach której układy były zawarte.

Nowa Dyrektywa uzupełnia powyższy katalog o informacje dotyczące:

- czasu trwania i warunków okresu próbnego, o ile ma zastosowanie;
- szkoleń zapewnianych przez pracodawcę, jeśli takie występują;
- zasad w zakresie pracy w godzinach nadliczbowych i wynagradzania za godziny nadliczbowe;
- w przypadku pracowników agencji pracy tymczasowej – pracodawców-użytkowników do których pracownik będzie skierowany;
- instytucji zabezpieczenia społecznego, do której wpływają składki na ubezpieczenie społeczne związane ze stosunkiem pracy.

Ponadto w przypadku pracowników, których harmonogram czasu pracy jest w całości lub w znacznej części nieprzewidywalny, Dyrektywa wymaga przedstawienia bardziej szczegółowych

Obowiązki informacyjne w odniesieniu do pracowników kierowanych do pracy za granicę

Analogicznie do obecnych uregulowań, w odniesieniu do pracowników kierowanych do pracy za granicę do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub kraju trzeciego, Dyrektywa przewiduje obowiązek przedstawiania dodatkowych informacji o:

- państwie lub państwach, w których ma być wykonana praca za granicą oraz o przewidywanym czasie trwania tej pracy;
- walucie, w której zostanie wypłacone wynagrodzenie;
- o ile ma to zastosowanie, świadczeniach pieniężnych lub rzeczowych, związanych z wykonywaniem przydzielonego zadania lub zadań;
- o tym, czy jest zapewniona repatriacja pracownika, a jeżeli tak, o warunkach takiej repatriacji.

Jednocześnie wprowadzono dodatkowe wymagania w odniesieniu do pracowników delegowanych, objętych dyrektywą 96/71/WE⁹, tj. obowiązek poinformowania pracownika o:

- wynagrodzeniu przysługującym pracownikowi zgodnie z obowiązującym prawem przyjmującego państwa członkowskiego;
- o ile ma to zastosowanie, o wszelkich dodatkach związanych z delegowaniem oraz o ustaleniach dotyczących zwrotu wydatków na pokrycie kosztów podróży, wyżywienia i zakwaterowania;
- linku do oficjalnej krajowej strony internetowej opracowanej przez przyjmujące państwo lub państwa członkowskie zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 2014/67/UE Parlamentu Europejskiego i Rady¹⁰.

Dokumenty obejmujące wszystkie wymagane informacje muszą być dostarczone pracownikowi przed wyjazdem.

O ile dane państwo członkowskie nie postanowi inaczej, wymagania dotyczące pracowników kierowanych za granicę, w tym pracowników podlegających

informacji o czasie pracy obejmujących informacje o:

- zasadzie, że harmonogram pracy jest zmienny, liczbie gwarantowanych płatnych godzin i wynagrodzenia za pracę wykonywaną poza godzinami gwarantowanymi;
- godzinach i dniach odniesienia⁸, w których pracownik może być zobowiązany do wykonywania pracy;
- minimalnym terminie wcześniejszego powiadomienia, które pracownik powinien otrzymać przed rozpoczęciem wykonywania przydzielonego zadania oraz, jeśli ma to zastosowanie, minimalnym terminie odwołania zadania przez pracodawcę, po przekroczeniu którego, pracownik będzie miał prawo do odszkodowania.

Tak jak dotychczas pewne informacje będą mogły zostać przekazane w formie odniesienia do odpowiednich przepisów ustawowych, wykonawczych, administracyjnych lub statutowych albo układów zbiorowych regulujących daną kwestię.

Forma i terminy przekazywania informacji

Najważniejsze informacje, takie jak w szczególności dane stron stosunku pracy, miejsce pracy, czas pracy czy wysokość i składniki wynagrodzenia, będą musiały zostać przekazane pracownikowi w formie jednego lub kilku dokumentów, najpóźniej w 7 dniu

kalendarzowym, licząc od pierwszego dnia pracy, zaś pozostałe informacje w ciągu miesiąca od pierwszego dnia pracy.

Informacje o wszelkich zmianach w zakresie zasadniczych aspektów stosunku pracy powinny być przekazywane w najwcześniejszym możliwym terminie, najpóźniej w dniu, w którym zmiana staje się skuteczna. Wymóg informowania o zmianach nie dotyczy jednak sytuacji, gdy wynikają one ze zmian przepisów ustawowych, wykonawczych, administracyjnych lub statutowych albo zmian układów zbiorowych, do których odwołują się dokumenty przedstawione pracownikowi w ramach wykonania obowiązku informacyjnego.

Istotnym ułatwieniem jakie wprowadzi Dyrektywa będzie dopuszczenie możliwości sporządzania i dostarczania pracownikowi informacji (dokumentów) w formie elektronicznej pod warunkiem, że informacje w tej formie będą dostępne dla pracownika oraz będą mogły być przechowywane i drukowane, a pracodawca zachowa dowód transmisji lub odbioru informacji.

Nowe wymagania w zakresie przedstawiania informacji będą miały zastosowanie począwszy od dnia, w którym upłyną 3 lata od wejścia Dyrektywy w życie, jednak w przypadku pracowników, którzy w tym dniu będą już zatrudnieni, pracodawca będzie zobowiązany do przedstawienia lub uzupełnienia odpowiednich dokumentów jedynie na wniosek pracownika.

przepisom o delegowaniu, nie będą miały zastosowania, jeśli czas trwania każdego okresu pracy za granicą – tj. poza państwem, w którym pracownik zwykle wykonuje pracę, nie przekracza 4 kolejnych tygodni.

Minimalne wymagania dotyczące warunków pracy

Nowością przewidzianą w Dyrektywie jest ustanowienie pewnych minimalnych wymogów dotyczących warunków pracy – przyznanie pracownikom praw, które państwa członkowskie będą musiały zagwarantować w swoich przepisach krajowych. Obejmują one regulacje dotyczące maksymalnej długości okresu próbnego, zatrudniania u kilku pracodawców równocześnie, przewidywalności pracy, zmiany formy zatrudnienia oraz obowiązkowych szkoleń. Należy jednak zwrócić uwagę, iż Dyrektywa przewiduje, że państwa członkowskie mogą umożliwić partnerom społecznym utrzymanie, negocjowanie, zawieranie i wprowadzanie w życie układów zbiorowych pracy – zgodnie z prawem lub praktyką krajową – które, z poszanowaniem ogólnej ochrony pracowników, ustanawiają rozwiązania dotyczące warunków pracy, różniące się od tych określonych w Dyrektywie.

Okres próbny

W przypadku gdy stosunek pracy jest uzależniony od odbycia okresu próbnego w znaczeniu prawodawstwa lub praktyki krajowej, okres ten nie będzie mógł przekraczać sześciu miesięcy¹¹. W zakresie umów na czas określony państwa członkowskie będą musiały wprowadzić rozwiązania zapewniające, że długość okresu próbnego będzie odpowiednia do oczekiwanego czasu trwania umowy o pracę oraz charakteru pracy. W przypadku ponownego zawarcia (przedłużenia) umowy dotyczącej tego samego stanowiska i zadań kontynuacja stosunku pracy nie będzie mogła być uwarunkowana nowym okresem próbnym.

Państwa członkowskie będą mogły przewidzieć, na zasadzie wyjątku, dłuższe okresy próbne w sytuacjach, gdy jest to uzasadnione charakterem

zatrudnienia lub leży to w interesie pracownika. W przypadkach gdy pracownik był nieobecny w pracy podczas okresu próbnego, okres próbny będzie mógł zostać odpowiednio przedłużony zależnie od długości nieobecności.

Zatrudnienie równoległe

Pracodawca nie będzie miał możliwości zakazywania pracownikom podejmowania pracy u innego pracodawcy (w czasie nieobjętym harmonogramem czasu pracy ustalonym z pracodawcą), jak również niekorzystnego traktowania pracowników podejmujących taką pracę. Państwa członkowskie będą mogły jednak ustanowić warunki dotyczące ograniczeń w tym zakresie na podstawie obiektywnych przyczyn takich, jak: względy zdrowia i bezpieczeństwa, ochrona tajemnicy handlowej, etyka służby publicznej lub unikanie konfliktu interesów.

Minimalne wymagania dotyczące przewidywalności pracy

W przypadku gdy schemat pracy pracownika jest w całości lub w większości nieprzewidywalny, pracodawca nie będzie mógł wymagać od pracownika świadczenia pracy, jeśli nie będą spełnione łącznie następujące warunki:

- praca ma być wykonywana we wcześniej określonych godzinach i dniach odniesienia;
- pracownik został poinformowany przez pracodawcę o przydzieleniu zadania w rozsądnym terminie, określonym zgodnie z prawem krajowym, układami zbiorowymi lub praktyką.

W przypadku niespełnienia przynajmniej jednego z wyżej wskazanych warunków pracownik będzie miał prawo do odmowy świadczenia pracy bez negatywnych konsekwencji.

Ponadto państwa członkowskie są zobowiązane do wprowadzenia prawa pracownika do odszkodowania, jeśli pracodawca odwoła przyjęte przez pracownika zlecenie pracy po upływie określonego terminu.

Dyrektywa wymaga ponadto, w przypadkach gdy prawodawstwo danego kraju członkowskiego dopuszcza umowy o pracę „na żądanie” lub podobne, wprowadzenia środków mających na celu zapobieganie nieuczciwym praktykom, takim jak ograniczenia w zakresie stosowania oraz czasu trwania takich umów, domniemania prawne co do istnienia umowy z minimalną liczbą płatnych godzin ustaloną na podstawie średniej liczby godzin przepracowanych w danym okresie lub inne równoważne środki zapewniające efektywne zapobieganie nieuczciwym praktykom.

Przejęcie do innej formy zatrudnienia

Dyrektywa wprowadza dla pracowników, którzy zakończyli okres próbny (jeżeli miał on miejsce) oraz przez sześć miesięcy świadczyli pracę u tego samego pracodawcy, prawo do zwrócenia się do pracodawcy z wnioskiem o zmianę formy zatrudnienia na formę z bardziej przewidywalnymi i pewnymi warunkami pracy, jeżeli jest ona dostępna, oraz do otrzymania od pracodawcy pisemnej odpowiedzi na wniosek, zawierającej uzasadnienie. Państwa członkowskie mogą jednak ograniczyć częstotliwość składania takich wniosków.

Pracodawcy będą zobowiązani do udzielenia odpowiedzi w terminie jednego miesiąca od otrzymania wniosku. W przypadku pracodawców będących osobami fizycznymi i mikroprzedsiębiorstw, małych lub średnich przedsiębiorstw państwa członkowskie będą mogły przewidzieć przedłużenie tego terminu do maksymalnie trzech miesięcy oraz umożliwić ustną odpowiedź na kolejny podobny wniosek złożony przez tego samego pracownika, jeśli uzasadnienie odpowiedzi odnośnie do sytuacji pracownika pozostaje bez zmian.

Szkolenia

W przypadku gdy na mocy przepisów Unii Europejskiej lub krajowych albo odpowiednich układów zbiorowych pracodawca jest zobowiązany

do zapewnienia pracownikowi szkolenia do celów wykonywania pracy, do której został zatrudniony, szkolenie takie ma być zapewniane pracownikowi nieodpłatnie i być zaliczane do czasu pracy, oraz, o ile to możliwe, odbywać się w godzinach pracy.

Niedostarczenie pracownikowi dokumentów zawierających wymagane informacje

Państwa członkowskie będą zobowiązane do zapewnienia, aby w przypadku nieotrzymania przez pracownika w terminie wszystkich lub części dokumentów zawierających informacje o zasadniczych aspektach stosunku pracy lub o ich zmianach, miał zastosowanie co najmniej jeden z następujących systemów:

- wobec pracownika stosuje się korzystne dla niego domniemanie prawne określone przez państwo członkowskie, np. domniemanie, że stosunek pracy jest bezterminowy, że nie obowiązuje okres próbny albo że nastąpiło zatrudnienie na pełny etat, przy czym pracodawca będzie miał możliwość obalenia takiego domniemania; lub
- pracownik ma możliwość złożenia skargi do właściwego organu i uzyskania odpowiedniego zaspokojenia roszczeń w sposób terminowy i skuteczny.

Jednocześnie państwa członkowskie mogą przewidzieć, że warunkiem skorzystania przez pracownika z wyżej wskazanych systemów jest uprzednie powiadomienie (wezwanie) pracodawcy oraz niedostarczenie przez pracodawcę brakujących informacji w terminie.

Prawo do dochodzenia roszczeń

Dyrektywa nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby pracownicy, w tym również ci, których stosunek pracy już ustał, mieli dostęp

Ochroną w ramach nowego aktu prawnego ma zostać objętych od 2 do 3 mln pracowników zatrudnionych na podstawie nietypowych umów, czyli np. pracownicy domowi.

do skutecznego i bezstronnego rozstrzygnięcia sporów oraz prawo do dochodzenia roszczeń w przypadku naruszenia ich praw wynikających z Dyrektywy.

Ochrona pracowników przed negatywnymi konsekwencjami

W zakresie ochrony pracowników przed negatywnymi konsekwencjami z powodu dochodzenia przez nich praw przewidzianych w Dyrektywie, państwa członkowskie będą zobowiązane do wprowadzenia środków niezbędnych w celu:

- ochrony pracowników (w tym pracowników będących przedstawicielami pracowników) przed niekorzystnym traktowaniem przez pracodawcę lub negatywnymi konsekwencjami wynikającymi ze skargi złożonej przeciwko pracodawcy bądź postępowań sądowych wszczętych w celu zapewnienia zgodności z prawami przewidzianymi Dyrektywą;
- ustanowienia zakazu zwalniania lub działań o równoważnym skutku oraz podejmowania wszelkich przygotowań do zwolnienia pracowników z powodu wykonywania przez nich praw przewidzianych Dyrektywą;
- zapewnienia, aby w przypadku gdy pracownik, który przedstawił przed sądem lub innym właściwym organem fakty, na podstawie których można domniemywać, że został zwolniony lub poddany działaniom o równoważnym skutku z powodu skorzystania z praw przewidzianych Dyrektywą, obowiązek udowodnienia, że zwolnienie nastąpiło z innych przyczyn, spoczywał na pracodawcy; przepis ten może nie być stosowany

do postępowań, w których ustalenie okoliczności faktycznych sprawy spoczywa na sądzie lub innym właściwym organie.

Ponadto państwa członkowskie będą miały obowiązek ustanowienia skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających sankcji za naruszenia krajowych przepisów przyjętych na podstawie Dyrektywy lub odpowiednich już obowiązujących przepisów, dotyczących praw objętych zakresem Dyrektywy.

Agata Kudelska

radca prawny
Departament Wsparcia
Przedsiębiorczości
Polska Agencja Rozwoju
Przedsiębiorczości

¹ Dokument dostępny na stronie internetowej Obserwatorium Legislacyjnego PE: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2017/0355\(COD\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2017/0355(COD)&l=en).

² Dz. Urz. UE L 288 z 18.10.1991, s. 32.

³ Wniosek Komisji Europejskiej dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy w Unii Europejskiej, Bruksela 21.12.2017 (COM(2017) 797 final, 2017/0355 (COD)).

⁴ Ibidem.

⁵ Wyroki z dnia 3 lipca 1986, Deborah Lawrie-Blum, sprawa 66/85; z dnia 14 października 2010 r., Union Syndicale Solidaires Isère, sprawa C-428/09; z dnia 9 lipca 2015 r., Balkaya, sprawa C-229/14; z dnia 4 grudnia 2014 r., FNV Kunsten, sprawa C-413/13; z dnia 17 listopada 2016 r., Ruhrlandklinik, sprawa C-216/15.

⁶ Wniosek Komisji Europejskiej dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy w Unii Europejskiej, Bruksela 21.12.2017 (COM(2017) 797 final, 2017/0355 (COD)).

⁷ W prawie polskim kwestie te reguluje Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 917 z późn. zm.).

⁸ Dyrektywa definiuje „godziny i dni odniesienia” jako przedziały czasu w określonych dniach, w których praca może być świadczona na żądanie pracodawcy (art. 2 ust. 1 lit. e).

⁹ Dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 1996 r. dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług (Dz.U. L 18 z 21.1.1997, s. 1).

¹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/67/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie egzekwowania dyrektywy 96/71/WE dotyczącej delegowania pracowników w ramach świadczenia usług, zmieniająca rozporządzenie (UE) nr 1024/2012 w sprawie współpracy administracyjnej za pośrednictwem systemu wymiany informacji na rynku wewnętrznym („rozporządzenie w sprawie IMI”) (Dz.U. L 159 z 28.5.2014, s. 11).

¹¹ Przepisy Kodeksu pracy już realizują ten wymóg – zgodnie z art. 25 § 3 okres próbny nie może przekroczyć 3 miesięcy.

Umowa o poufności, czyli *non-disclosure agreement* (NDA)

Co powinna zawierać

Patrycja Bądek

Zabezpieczenie informacji, które mają istotne znaczenie dla działania i dalszej przyszłości firmy, jest jedną z fundamentalnych podstaw prowadzenia biznesu. Najczęściej są to informacje handlowe, finansowe, plany i strategie rozwoju firmy, bazy danych klientów i kontrahentów, informacje o produktach i usługach oraz wypracowany w tym zakresie know-how.

Informacje te powinny zostać zachowane w poufności nie tylko przez pracowników, ale również przez kontrahentów oraz klientów, którym są one przekazywane w ramach nawiązanej współpracy (np. podczas negocjacji) i w trakcie jej trwania.

Zapisy dotyczące ustawowej ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa nie są jednak zbyt rozbudowane i nie przyznają przedsiębiorcom odpowiednich roszczeń. To znaczy takich, które w praktyce mogłyby rzeczywiście naprawić szkodę wyrządzoną przez ujawnienie tajemnicy oraz być jednocześnie odpowiednim środkiem represyjnym dla konkurenta lub pracownika naruszającego tę tajemnicę.

Dlatego w obrocie powszechne jest stosowanie odrębnych, pisemnych umów zabezpieczających informacje, które mają zostać utrzymane w poufności (tzw. *non-disclosure agreement* – NDA).

Dobrze skonstruowana umowa powinna zawierać kilka elementów, które będą skutecznie zabezpieczać interesy przedsiębiorcy.

Właściwe określenie informacji uznawanych za poufne

W umowach często można spotkać zapisy sformułowane w taki sposób, że wszystko lub prawie wszystko jest uznawane za tajemnicę przedsiębiorstwa i objęte

obowiązkiem poufności. Jednakże takie ujęcie zakresu informacji poufnych nie będzie dobrze zabezpieczało interesów przedsiębiorcy i może znacznie utrudnić wykazanie naruszenia tajemnicy. Osoba zobowiązana do zachowania poufności musi bowiem wiedzieć, co konkretnie jest informacją poufną, żeby mogła przestrzegać umowy.

Dlatego nie należy wyłącznie ogólnie wskazać na informacje techniczne, technologiczne, finansowe i organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą. W umowie powinno zostać określone, jakie konkretnie informacje i dane są uważane za objęte poufnością. Przykładowo mogą to być bazy danych, w tym osobowych, klientów i kontrahentów firmy, ale również informacje przez nich przekazywane w ramach współpracy stron. Istotne jest również wskazanie, że poufnością są objęte dane dotyczące produktów i usług firmy, np. receptury czy specyfikacje techniczne konkretnych produktów. W tym zakresie w zależności od konkretnego przypadku można wymienić m.in. specyfikacje konkretnych produktów i usług, receptury oraz dokumentację projektową.

Ważne jest, aby zakres informacji poufnych był jak najbardziej precyzyjny, a osoba zobowiązana bez żadnych wątpliwości wiedziała, jakie informacje są objęte tajemnicą.

Należyte standardy ochrony informacji poufnych

W umowach o poufności znajdują się zapisy określające obowiązek wykorzystywania informacji poufnych wyłącznie w związku z umową oraz w celu wykonywania czynności nią objętych lub obowiązków przez nią nałożonych. Takie standardowe zapisy są jednakże

niejednokrotnie niewystarczające. W umowach warto określić również należyte standardy ochrony informacji poufnych, które nie będą tylko w minimalny sposób zabezpieczać wartościowe dla przedsiębiorcy informacje, ale pozwolą również na stwierdzenie, że informacje poufne są chronione z zachowaniem należytej staranności. W umowie powinny się zatem znaleźć takie postanowienia, które w szczególności będą opisywać postępowanie z dokumentami czy elektronicznymi nośnikami danych po zakończeniu współpracy. Zobowiązany powinien także usunąć pozostałe przekazane mu dane, którymi dysponuje, chyba że ich dalsze przetwarzanie jest niezbędne, np. w związku z obowiązkiem nałożonym przez prawo.

W większych firmach zasadne może się okazać bardziej szczegółowe określenie zasad przetwarzania informacji poufnych przez konkretne osoby lub departamenty. Istotne jest wskazanie, którym współpracownikom, działom lub klientom mogą zostać przekazane poszczególne informacje poufne lub gdzie powinny one zostać umieszczone w trakcie ich przetwarzania. Powinno to być miejsce, do którego został przydzielony ograniczony dostęp. Jeżeli bowiem daną informacją dysponują wszyscy, to trudno jest twierdzić, że jest ona informacją poufną, względem której przedsiębiorca podjął należyte środki mające na celu zachowanie jej w tajemnicy. Wiąże się to również z możliwością późniejszego wykazania, jakie działanie zobowiązanego stanowi naruszenie umowy, o czym szerzej w dalszej części artykułu.

Zdefiniowanie naruszenia zobowiązania o poufności

Umowa powinna jasno i precyzyjnie określać, jakie działania względem informacji poufnych są na jej mocy

niedopuszczalne. Zgodnie z regulacją ustawową będzie to bezprawne ujawnienie, wykorzystanie lub pozyskanie informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wyjaśnia co prawda, kiedy takie działanie zobowiązanego stanowi czyn niedozwolony, nie wyjaśnia jednakże samych pojęć w sposób precyzyjny. W związku z tym „ujawnianie”, „wykorzystywanie” lub „pozyskiwanie” może być różnie interpretowane, gdyż postanowienia ustawy zawierają tylko przykładowy katalog naruszeń.

Dobra umowa powinna zatem zawierać doprecyzowanie tych pojęć w taki sposób, aby w przypadku ewentualnego sporu osoba, która naruszyła postanowienia umowy, nie mogła w nieuzasadniony sposób wykazywać, że jej działanie nie stanowiło w konkretnych okolicznościach np. ujawnienia tajemnicy. Tak się może zdarzyć między innymi wtedy, kiedy informacja została przekazana zgodnie z umową o poufności, w związku z wykonywaniem przez zobowiązanego obowiązków nałożonych przez umowę o współpracy. Jednocześnie zapisy umowy o poufności nie regulowały szczegółowo, kiedy mamy do czynienia z przekazaniem informacji poufnych w zgodzie z tą umową i na jej podstawie, a kiedy dochodzi do ujawnienia tajemnicy, co już stanowi naruszenie umowy. Odpowiednie zdefiniowanie tych pojęć może nastąpić również poprzez wskazanie komu i w jakim celu informacje te mogą być przekazywane, czyli np. wyłącznie tym kontrahentom, z którymi uprzednio zawarto umowy zobowiązujące do poufności. W przeciwnym wypadku takiej osobie nie będzie można zarzucić, że bezprawnie ujawniła informacje poufne, skoro umowa pozwala jej bez żadnych ograniczeń na przekazanie tajemnicy innym podmiotom, jeżeli tylko ma to na celu wypełnienia przez tę osobę obowiązków wskazanych w umowie o współpracy.

Dodatkowo przykładowy katalog naruszeń również jest nieprecyzyjny. Zgodnie bowiem z ustawą o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji bezprawne pozyskanie informacji następuje w szczególności wtedy, kiedy wynika z nieuprawnionego dostępu. W takim przypadku umowa o poufności powinna dokładnie wyjaśniać, co jest przez

niego rozumiane. Zwrot nieuprawnionym dostęp jest bowiem szerokim pojęciem opisującym okoliczność faktyczną, obejmującą nie tylko skutki wskazane już w ustawie jak przywłaszczenie czy bezprawne skopiowanie, ale również wiele innych sytuacji. Wykazanie naruszenia będzie zatem łatwiejsze, jeżeli zostanie ono opisane w umowie. Strona zobowiązana godzi się bowiem poprzez podpisanie umowy na takie, a nie inne rozumienie tego nieostrego określenia.

Czas trwania zobowiązania do poufności

Obowiązek poufności powinien obowiązywać nie tylko w czasie trwania umowy głównej (tj. umowy o współpracy czy zatrudnienia), ale również zostać rozszerzony na czas po jej rozwiązaniu lub wygaśnięciu.

W związku ze zmianami – jakie wprowadziła dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem oraz jej implementacja do polskiej ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – pracownika nie obowiązuje już ustawowo wskazany okres 3 lat od ustania stosunku pracy do zachowania w poufności informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa. W wyniku nie do końca fortunnej implementacji usunięto bowiem cały przepis określający ten obowiązek, a nie tylko ograniczenie czasowe, co było celem zmiany. Warto o tym pamiętać i zrewidować zawarte z pracownikami umowy o poufności pod kątem wskazania okresu obowiązywania postanowień umowy o poufności także po ustaniu stosunku pracy.

Należy również pamiętać, że okres ten nie powinien być wpisany w umowie jako czas nieokreślony lub nieoznaczony. Istnieją bowiem poglądy, że taką umowę można wypowiedzieć w każdej chwili, a to na pewno nie jest korzystne dla żadnego przedsiębiorcy. Dlatego najlepiej wskazać w umowie określony czas, przez który tajemnica ma być chroniona. Korzystne jest również zastrzeżenie

możliwości przedłużenia tego okresu po jego upływie.

Skutki naruszenia zobowiązania do poufności

Postanowienia określające skutki naruszenia zobowiązania do poufności pozwalają realnie zabezpieczyć interesy przedsiębiorcy. Wprowadzenie do umowy kary lub kar umownych za naruszenie obowiązków umowy, obligeuje przedsiębiorcę jedynie do wykazania, że doszło do naruszenia umowy bez konieczności udowodnienia, że została poniesiona szkoda. W znaczący sposób ułatwia to dochodzenie roszczeń od zobowiązanego do zachowania informacji poufnych w tajemnicy. Aby móc jednak dochodzić odszkodowania przewyższającego karę umowną, w przypadku gdy jej wysokość jest niewystarczająca na pokrycie szkody, należy dodatkowo zastrzec w umowie taką możliwość.

Drugim skutkiem naruszenia, jaki powinna zastrzegać umowa, jest możliwość natychmiastowego rozwiązania przez przedsiębiorcę umowy głównej, tj. umowy o współpracy lub zatrudnienia. Umożliwi to szybkie zakończenie współpracy z osobą, która bezprawnie wykorzystuje lub przekazuje cenne informacje o firmie. Ma to również szczególne znaczenie przy naruszeniu obowiązku poufności w zakresie danych osobowych. Obecne uregulowania nakładają bowiem na przedsiębiorcę istotne obowiązki w odniesieniu do ich ochrony.

Precyzyjne wskazanie wyłączeń

Umowa o poufności nie będzie obowiązywać w każdym przypadku. Jest tak między innymi w sytuacji, kiedy informacja staje się powszechnie znana, pomimo braku naruszenia umowy przez zobowiązanego. Z tego względu, że nie jest już informacją poufną, nie może być objęta tajemnicą przedsiębiorstwa.

W praktyce zobowiązany może zostać zobligowany do ujawnienia informacji

powinny być poufne, jeżeli jest to wymagane przez obowiązujące przepisy prawa oraz taki obowiązek zostanie nałożony przez prawomocne orzeczenie sądu, wiążącą decyzję organu administracji publicznej lub innego podmiotu publicznego. W związku z powyższym warto w umowie zastrzec, że w takim przypadku przedsiębiorca powinien być uprzednio poinformowany o tej okoliczności, móc uczestniczyć w charakterze opiniodawczym w ewentualnej korespondencji zobowiązanego z sądem lub innym organem, a informacje poufne mogą być ujawnione przez zobowiązanego tylko w niezbędnym zakresie i oznaczone jako objęte tajemnicą przedsiębiorstwa.

Zmiany wprowadzone przez tzw. dyrektywę know-how

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem zgodnie z jej nazwą ustanawia przepisy dotyczące ochrony przed bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem

i ujawnianiem tajemnic przedsiębiorstwa. Celem zmian było wprowadzenie w Unii Europejskiej wspólnego, minimalnego poziomu ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa. Jednakże w Polsce może to być mniej odczuwalne z uwagi na to, że w naszym kraju przepisy już określały ten poziom ochrony dosyć wysoko.

Wszystkie państwa członkowskie są zobowiązane do implementacji dyrektywy. Mogą też przyjąć dalej idącą ochronę niż wymagana w dyrektywie. W kontekście umów o poufności, przepisy dyrektywy wprowadzają nową definicję tajemnicy przedsiębiorstwa, nowe roszczenia i wyjątki od naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa. Istotny jest jednak sposób implementacji tych zapisów do polskiego porządku prawnego, w szczególności ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z dnia 16 kwietnia 1993 r.

Nowa definicja tajemnicy przedsiębiorstwa

Jedną z istotniejszych kwestii, na którą warto zwrócić uwagę, jest zmiana numeracji ustępu, który dotychczas zawierał definicję tajemnicy przedsiębiorstwa.

Jeszcze do niedawna definicja ta była sformułowana w art. 11 ust. 4 ustawy, jednakże nowelizacja ustawy, będąca wynikiem implementacji dyrektywy, wprowadziła zmienioną definicję do art. 11 ust. 2. Dla części już obowiązujących umów o poufności zmiana ta może być kluczowa. Nie tak rzadko bowiem zdarza się, że umowy zawierają wskazanie, iż informacjami poufnymi są informacje określone w art. 11 ust. 4, który teraz odnosi się do sposobu wykorzystania lub ujawnienia tych informacji, a nie ich definicji.

Może się zatem okazać, iż w dotychczasowej umowie brak jest podstawowej definicji pozwalającej stwierdzić, jakie właściwie informacje podlegają ochronie. Jeżeli umowa odnosi się zatem dalej do definicji tajemnicy przedsiębiorstwa zawartej w art. 11 ust. 4 ustawy, to umowa w tym zakresie powinna zostać aneksowana.

Dodatkowo warto zauważyć, że obecnie przedsiębiorca powinien dochować **należytej staranności** przy podejmowaniu działań w celu zachowania informacji w tajemnicy. Nie są to już niezbędne działania czy minimalne standardy ochrony, które dotychczas były wystarczające. Zmiana oznacza wyższy poziom ochrony informacji oznaczonych jako poufne.

przez dowolnie określony czas, co przed omawianą zmianą nie było możliwe.

Check-lista dobrej umowy o poufności

Każdy przedsiębiorca, który chce w pełni zabezpieczyć swoje interesy, powinien przeanalizować, czy stosowany przez niego wzór umowy o poufności zawiera następujące elementy:

- 1) dokładne określenie i wymienienie informacji jakie są przetwarzane w przedsiębiorstwie oraz uważane za szczególnie poufne;
- 2) określenie, w jaki sposób informacje poufne mają być chronione przez osoby, które zostały zobowiązane do poufności; inne szczegółowe procedury mogą bowiem dotyczyć pracowników, inne klientów czy kontrahentów, ale należyte i już nie minimalne standardy ochrony informacji poufnych powinny być zawsze takie same;
- 3) doprecyzowanie, jakie działania osoby zobowiązanej będą stanowić naruszenie informacji poufnych, tj. komu, kiedy i w jaki sposób takie informacje mogą być przekazywane;
- 4) określenie, że zobowiązanie do poufności trwa zarówno podczas obowiązywania umowy o pracę/współpracy/zlecenia, jak i po jej ustaniu przez określony czas wskazany w umowie o poufności oraz została przewidziana możliwość przedłużenia tego okresu;
- 5) skutki naruszenia zobowiązania do poufności, takie jak kary umowne czy możliwość rozwiązania umowy o pracę/współpracy/zlecenia w sytuacji, gdy obowiązek poufności zostanie naruszony;
- 6) prawidłowe odniesienie do definicji tajemnicy przedsiębiorstwa w przypadku, gdy umowa odsyła do konkretnego artykułu ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Katalog działań niestanowiących naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa

Dyrektywa wprowadziła również nowy opis czynu nieuczciwej konkurencji (czynu niedozwolonego) w zakresie naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa. Znowelizowana na jej podstawie ustawa nie tylko określa, na czym przykładowo polega pozyskanie oraz wykorzystanie i ujawnienie informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa, ale również wyjaśnia, co takim czynem nie jest.

Nie jest zatem bezprawnym takie pozyskanie informacji niejawnych, które nastąpiło w wyniku inżynierii odwrotnej, czyli nabycia cudzych tajemnic przedsiębiorstwa poprzez obserwację, badanie, rozłożenie na części lub testowanie cudzego produktu, który był dostępny publicznie lub został zgodnie z prawem nabyty przez osobę dokonującą tych czynności, a uprawnienie osoby pozyskującej w ten sposób informację poufną nie powinno być w chwili pozyskania ograniczone.

O nieuprawnionym ujawnieniu, wykorzystaniu lub pozyskaniu nie można również mówić wtedy, kiedy nastąpiło w jednym z następujących celów:

- a) ochrony uzasadnionego interesu chronionego prawem,
- b) w ramach korzystania ze swobody wypowiedzi,

- c) w celu ujawnienia nieprawidłowości, uchybienia lub działania z naruszeniem prawa dla ochrony interesu publicznego,
- d) gdy ujawnienie informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa wobec przedstawicieli pracowników w związku z pełnieniem przez nich funkcji na podstawie przepisów prawa było niezbędne dla prawidłowego wykonywania tych funkcji.

Usunięcie 3-letniego okresu przestrzegania tajemnicy przedsiębiorstwa w relacjach z pracownikami

Wskazana zmiana jest istotna z dwóch względów. Jeden z nich został szczegółowo opisany wcześniej i ma następujące konsekwencje. W przypadku braku określenia w umowie z pracownikiem czasu trwania zobowiązania do poufności po jej ustaniu, informacje poufne nie będą już chronione w okresie po wypowiedzeniu lub rozwiązaniu umowy. Taki okres należy zatem zastrzec w umowie w przypadku jego braku.

Natomiast drugi polega na tym, że usunięcie z ustawy ograniczenia czasowego umożliwi w umowie o poufności wydłużenie okresu zobowiązania pracownika do poufności ponad dotychczas stosowane 3 lata. Oznacza to, że pracodawca w umowie z pracownikiem może chronić tajemnice przedsiębiorstwa

Patrycja Bądek

radca prawny, partner w J. Mleknodaj
P. Bądek Kancelaria Radców Prawnych
z siedzibą w Krakowie, prowadzi
bloga www.legalnyprzedsiębiorca.pl

Ograniczenie wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko

Ku gospodarce o obiegu zamkniętym

Anna Siwkowska

W dniu 27 marca 2019 r. została przyjęta dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ograniczenia wpływu niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko. Planowana dyrektywa, która wdrożona do porządków krajowych miałaby zostać w 2021 r., zmienia wykorzystanie używanych w życiu codziennym drobnych jednorazowych wyrobów plastikowych, a tym samym znacząco wpłynie na życie każdego obywatela Unii Europejskiej.

Odpady morskie a ograniczenie zużycia plastiku

Celem projektowanej dyrektywy jest zapobieganie powstawaniu i ograniczanie odpadów morskich z produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, produktów wykonanych z oksydegradowalnych tworzyw sztucznych oraz narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne, a także ograniczenie wpływu powyższych produktów i narzędzi na środowisko i zdrowie człowieka.

Jak wskazano w uzasadnieniu do dyrektywy ilość odpadów morskich z tworzyw sztucznych w ocenach i morzach rośnie, co ma szkodliwy wpływ na ekosystemy, różnorodność biologiczną i potencjalnie na zdrowie ludzi oraz wzbudza powszechne zaniepokojenie. Jednocześnie dochodzi do utraty wartościowego materiału, który staje się odpadem, mimo że mógłby zostać ponownie wprowadzony do gospodarki. Tworzywa sztuczne stanowią 80–85% wszystkich odpadów morskich, zgodnie z wyliczeniami przeprowadzonymi na plażach.

Pod względem ilościowym produkty jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych stanowią około połowę

wszystkich odpadów morskich występujących na europejskich plażach. 10 najczęściej występujących produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych stanowi 86% wszystkich tego rodzaju produktów. Narzędzia połowowe zawierające tworzywa sztuczne stanowią kolejne 27% odpadów morskich występujących na europejskich plażach.

Mając na uwadze powyższe dane, rozwiązania planowane w dyrektywie skupiają się na 10-ciu najczęściej występujących produktach jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, które pod względem ilościowym stanowią około 70% tych odpadów morskich.

Inicjatywa przedstawiona w dyrektywie powinna być postrzegana również w szerszym kontekście przejścia Unii Europejskiej na **gospodarkę o obiegu zamkniętym** będącą jednym z kluczowych obszarów dla rozwoju Unii Europejskiej. Rozwiązania, które mają zostać wdrożone na mocy dyrektywy, mają zapewnić wsparcie dla innowacyjnych rozwiązań w zakresie nowych modeli działalności gospodarczej, alternatyw wielorazowego użytku oraz alternatywnych produktów jednorazowego użytku. Ta systemowa zmiana i zastępowanie będą również promować alternatywy biologiczne i innowacyjną biogospodarkę, tworząc nowe możliwości dla przedsiębiorstw i poprawiając wygodę konsumentów. Planowana na mocy dyrektywy zmiana skupia się na bardziej wydajnym wykorzystywaniu zasobów oraz ogólnie bardziej wydajnej gospodarce o zamkniętym obiegu tworzyw sztucznych, a także lepszej efektywności gospodarczej i środowiskowej.

Regulacje w zakresie ograniczenia wykorzystania produktów z tworzyw sztucznych wymagają uregulowania na poziomie unijnym również z bardzo

prozaicznego powodu. Odpady te są bardzo podatne na przenoszenie przez wiatr, prądy i pływy. Stąd problem zanieczyszczenia tworzywami sztucznymi i odpadów morskich ma charakter transgraniczny. Nierzadko odpady z jednego państwa przedostają się drogą morską na plaże należące do państwa ościennego. Zatem problem odpadów nie może zostać rozwiązany oddzielnie przez państwa członkowskie dzielące te same morza i drogi wodne – wymaga wdrożenia jednolitych, europejskich rozwiązań.

Cele i skutki wskazane w dyrektywie

Głównym celem dyrektywy ma być zapobieganie negatywnym skutkom wyrażanym przez określone jednorazowe produkty z tworzyw sztucznych środowisku, zwłaszcza środowisku wodnemu, oraz ograniczanie ich użycia.

W kwestii produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych ustawodawstwo dotyczące odpadów ma za zadanie wpłynąć głównie na zwiększenie recyklingu, a w mniejszym stopniu na zaśmiecanie. W ocenie prawodawców unijnych bardziej skuteczne są środki mające na celu ograniczenie stosowania pewnych produktów skierowane ku wcześniejszym etapom łańcucha.

Definicje przyjęte w dyrektywie

W art. 3 dyrektywy wprowadzono definicje podstawowych pojęć, którymi operuje dyrektywa.

Przede wszystkim zdefiniowano **tworzywo sztuczne**. Oznacza ono materiał składający się z polimeru w rozumieniu art. 3 ust. 5 rozporządzenia (WE) nr 1907/2006¹, do którego mogły zostać dodane dodatki lub inne substancje i który może funkcjonować jako główny składnik strukturalny końcowych produktów, z wyjątkiem polimerów naturalnych, które nie zostały chemicznie zmodyfikowane.

Przez **produkt jednorazowego użytku** z tworzyw sztucznych rozumiany ma być produkt, który jest w całości lub częściowo wykonany z tworzyw sztucznych i który nie jest przeznaczony, zaprojektowany lub wprowadzany do obrotu tak, aby osiągnąć w ramach jednego cyklu życia wielokrotną rotację przez zwrócenie go do producenta z zamiarem ponownego napełnienia lub ponownego użycia do tego samego celu, do którego był pierwotnie przeznaczony.

Wprowadzenie do obrotu w rozumieniu dyrektywy oznacza pierwsze udostępnienie produktu na rynku państwa członkowskiego.

Poprzez **udostępnianie na rynku** rozumie się dostarczanie produktu do celów dystrybucji, konsumpcji lub używania na rynku państwa członkowskiego w ramach działalności handlowej, odpłatnie lub nieodpłatnie.

Producent w rozumieniu dyrektywy z kolei oznacza:

- a) osobę fizyczną lub prawną, mającą siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie członkowskim, która – bez względu na wykorzystywaną technikę sprzedaży, w tym za pomocą umowy zawieranej na odległość zgodnie z definicją w art. 2 pkt 7 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r.² – zawodowo zajmuje się produkcją, napełnianiem, sprzedażą lub wywozem i wprowadzaniem do obrotu w tym państwie członkowskim produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, napełnionych produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych lub narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne, niebędącą osobą prowadzącą działalność połowową zgodnie z definicją w art. 4 pkt 28 rozporządzenia

Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013³; lub

- b) osobę fizyczną lub prawną, mającą siedzibę lub miejsce zamieszkania w państwie członkowskim lub w państwie trzecim, która zajmuje się zawodowo, w innym państwie członkowskim, sprzedażą bezpośrednio prywatnym gospodarstwu domowemu lub użytkownikom niebędącym prywatnymi gospodarstwami domowymi za pomocą umów zawieranych na odległość zgodnie z definicją w art. 2 pkt 7 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r.⁴, produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, napełnionych produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych lub narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne, niebędącą osobą prowadzącą działalność połowową zgodnie z definicją w art. 4 ust. 28 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013⁵.

Kategorie produktów i podjęte wobec nich działania

Dyrektywa dokonała podziału na grupy produktów jednorazowych z tworzyw sztucznych, których dotyczy będą działania w niej wskazane.

Działania zostały dostosowane do specyfiki danych grup produktów jednorazowych. Dla każdej z grup dyrektywa przewiduje szereg odrębnych działań, których finalnym skutkiem ma być

ograniczenie lub wyeliminowanie zużycia danego jednorazowego produktu.

- 1) Do pierwszej grupy zaliczono następujące produkty:
- opakowania na żywność, tj. pojemniki takie jak pudełka z pokrywą lub bez używane w celu umieszczenia w nich żywności przeznaczonej do spożycia bezpośrednio z pojemnika na miejscu lub na wynos bez żadnej dalszej obróbki, takie jak opakowania na żywność typu fast food lub inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem opakowań na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;
 - kubki na napoje, w tym ich pokrywki i wieczka.

Są to produkty, co do których zostaną wprowadzone ograniczenia stosowania, wskazane w art. 4 dyrektywy. Działania te mają polegać przede wszystkim na podjęciu przez państwa członkowskie niezbędnych środków na rzecz **ambitnego i trwałego zmniejszenia stosowania** na swoim terytorium tychże produktów jednorazowego użytku. Środki jakie mają zostać przyjęte przez państwa członkowskie mogą obejmować:

- krajowe cele w zakresie ograniczenia stosowania;
- środki zapewniające udostępnianie konsumentowi końcowemu alternatywnych produktów wielokrotnego użytku w punkcie sprzedaży;
- instrumenty ekonomiczne zapewniające na przykład, aby produkty jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych nie były bezpłatnie wydawane konsumentowi końcowemu w punkcie sprzedaży.

Przyjęte przez państwa środki mogą się różnić w zależności od wpływu jaki na środowisko mają dane produkty.

2) Do drugiej grupy produktów zaliczono:

- patyczki higieniczne, z wyjątkiem wymazówek używanych do celów medycznych;
- sztucze (widelce, noże, łyżki, pałeczki);
- talerze;
- słomki, z wyjątkiem słomek używanych do celów medycznych;
- mieszadełka do napojów;
- patyczki dołączane do balonów, aby mogły się one na nich opierać, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które nie są dystrybuowane konsumentom;
- pojemniki na żywność wykonane z polistyrenu ekspandowanego;
- pojemniki na napoje wykonane z polistyrenu ekspandowanego, w tym ich zakrętki i wieczka;
- kubki na napoje wykonane z polistyrenu ekspandowanego, w tym ich zakrętki i wieczka.

Działania, jakie mają zostać podjęte wobec wymienionych produktów, wskazane zostały w art. 5 dyrektywy. Działania wobec tych produktów są najdalej idące – państwa członkowskie mają za zadanie **zakazać wprowadzania do obrotu** ww. produktów jednorazowego użytku oraz produktów wykonanych z oksydegradowalnych tworzyw sztucznych.

3) Trzecia grupa produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych to grupa do której zaliczono:

- pojemniki na napoje o pojemności do 3 litrów, tj. pojemniki stosowane do przechowywania napojów, takie jak butelki na napoje w tym ich pokrywki i wieczka;
- wielomateriałowe opakowania na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, z wyjątkiem szklanych lub metalowych pojemników na napoje, których zakrętki i wieczka są wykonane z tworzyw sztucznych, oraz pojemników na napoje o przeznaczeniu medycznym.

Zadaniem państw członkowskich będzie zapewnienie, aby powyższe produkty jednorazowego użytku, których pokrywki i wieczka są w znacznym stopniu wykonane z tworzyw sztucznych, mogły

być wprowadzane do obrotu tylko wtedy, gdy te pokrywki i wieczka pozostają **trwale zamocowane** do opakowania podczas etapu zamierzonego zastosowania produktu (art. 6 dyrektywy).

4) Czwarta grupa produktów obejmuje:

- podpaski higieniczne i tampony oraz aplikatory do tamponów;
- chusteczki nawilżane, tj. uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej, użytku domowego;
- wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do używania z wyrobami tytoniowymi;
- kubki na napoje.

Działania, jakie mają zostać podjęte wobec tej kategorii produktów, mają głównie charakter **informacyjny**. Produkty te mają zostać opatrzone widocznym, wyraźnie czytelnym i nieusuwalnym oznaczeniem zawierającym informacje dla konsumentów dotyczące co najmniej jednej z następujących kwestii:

- a) odpowiednie warianty w zakresie unieszkodliwiania produktów stanowiących odpady lub niewskazane metody unieszkodliwiania takich produktów;
- b) negatywne skutki zaśmiecania lub innych nieodpowiednich metod unieszkodliwiania produktów stanowiących odpady dla środowiska; lub
- c) obecność tworzyw sztucznych w produkcie (art. 7 dyrektywy).

5) Produkty z grupy piątej to:

- opakowania na żywność, tj. pojemniki takie jak pudełka z pokrywą lub bez używane w celu umieszczania w nich żywności przeznaczonej do spożycia bezpośrednio z pojemnika na miejscu lub na wynos bez żadnej dalszej obróbki, takie jak opakowania na żywność typu fast food, z wyjątkiem opakowań na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;
- paczki i owijki z elastycznych materiałów zawierające żywność przeznaczoną do bezpośredniego spożycia z paczki lub owijki bez żadnej dalszej obróbki;
- pojemniki na napoje, tj. pojemniki stosowane do przechowywania napojów, takie jak butelki na napoje w tym ich pokrywki i wieczka;
- kubki na napoje;

- wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do użytku łącznie z wyrobami tytoniowymi;
- chusteczki nawilżane, tj. uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej, użytku domowego lub przemysłowego;
- balony, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które nie są dystrybuowane konsumentom;
- lekkie plastikowe torby na zakupy.

Państwa członkowskie co do tejże grupy produktów mają za zadanie zapewnić ustanowienie systemów **rozszerzonej odpowiedzialności producenta**. Producenci ww. produktów jednorazowego zobowiązani będą do pokrycia kosztów zbierania odpadów obejmujących te produkty, a następnie ich transportu i przetwarzania, w tym kosztów uprzątnięcia zaśmiecenia i kosztów środków służących upowszechnianiu wiedzy, w zakresie ponownego użycia i wykorzystania tych produktów (art. 8 dyrektywy).

6) Do szóstej kategorii zaliczono butelki na napoje o pojemności do trzech litrów.

Działania dotyczące butelek na napoje to przede wszystkim ich **selektywna zbiórka**. Państwa członkowskie mają podjąć niezbędne środki zapewniające, aby do 2025 r. selektywne zbieranie odpadów takich jak jednorazowe butelki na napoje obejmowały wagowo 90% takich produktów wprowadzonych do obrotu w danym roku. Aby osiągnąć ten cel, państwa członkowskie mogą między innymi:

- a) ustanowić systemy zwrotu kaucji lub
- b) ustanowić cele w zakresie selektywnego zbierania w odniesieniu do odpowiednich systemów rozszerzonej odpowiedzialności producenta (art. 9 dyrektywy).

7) Kategoria siódma obejmuje:

- 1) pojemniki takie jak pudełka, z pokrywką lub bez, stosowane w celu umieszczania w nich żywności, która:
 - a) jest przeznaczona do bezpośredniego spożycia, na miejscu lub na wynos,
 - b) jest zazwyczaj spożywana bezpośrednio z pojemnika,
 - c) jest gotowa do spożycia bez dalszej obróbki, takiej jak

przrzędzanie, gotowanie czy podgrzewanie, w tym pojemniki na żywność typu fast food lub na inne posiłki gotowe do bezpośredniego spożycia, z wyjątkiem pojemników na napoje, talerzy oraz paczek i owijek zawierających żywność;

- 2) paczki i owijki z elastycznych materiałów zawierające żywność przeznaczoną do bezpośredniego spożycia z paczki lub owijki bez żadnej dalszej obróbki;
- 3) pojemniki na napoje o pojemności do 3 litrów, tj. pojemniki stosowane do przechowywania napojów, takie jak butelki na napoje w tym ich pokrywki i wieczka oraz wielomateriałowe opakowania na napoje, w tym ich zakrętki i wieczka, ale nie szklane lub metalowe pojemniki na napoje, których zakrętki i wieczka wykonane są z tworzyw sztucznych;
- 4) kubki na napoje w tym ich zakrętki i wieczka;
- 5) wyroby tytoniowe z filtrami i filtry sprzedawane do użytku łącznie z wyrobami tytoniowymi;
- 6) chusteczki nawilżane, tj. uprzednio nawilżone chusteczki przeznaczone do higieny osobistej, użytku domowego lub przemysłowego;
- 7) balony, z wyjątkiem balonów do użytku przemysłowego lub innych profesjonalnych zastosowań, które nie są dystrybuowane konsumentom;
- 8) lekkie plastikowe torby na zakupy zdefiniowane w art. 3 pkt 1c) dyrektywy 94/62/WE;
- 9) podpaski higieniczne i tampony oraz aplikatory do tamponów.

Działania dotyczącej tej kategorii również obejmują przede wszystkim środki w celu **informowania** konsumentów na temat następujących kwestii:

- 1) dostępnych systemów ponownego użycia i sposobów gospodarowania odpadami z tych produktów i narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne oraz najlepszych praktyk w tym zakresie;
- 2) wpływu zaśmiecania i innych nieodpowiednich metod unieszkodliwiania tych produktów i narzędzi połowowych zawierających tworzywa sztuczne na środowisko, w szczególności środowisko morskie.

Termin wdrożenia dyrektywy

Dyrektywa powinna zostać wdrożona do porządku krajowych w ciągu 2 najbliższych lat. Z tym, że niektóre zawarte w niej ograniczenia mogą zostać wprowadzone później.

Podsumowanie

Na pierwszy rzut oka dyrektywa, która wprowadzane zmiany uzasadnia „czystością plaż”, wydaje się być po prostu kolejnym uregulowaniem unijnym. Wnikliwa analiza dyrektywy skłania jednak ku refleksji, że wdrożenie w życie przewidzianych w niej rozwiązań będzie miało bardzo odczuwalne skutki na przyzwyczajenia każdego konsumenta. Prawie każdy używa bowiem takich produktów jak patyczki do uszu, plastikowe naczynia, balony czy jednorazowe kubki do napojów na wynos. Niewątpliwie działania ujęte w dyrektywie wpłyną na codzienne życie, zmieniając przez lata wypracowane przyzwyczajenia w zakresie używania produktów jednorazowego użytku. Bardzo możliwe, że zmiana nawyków konsumentskich, których dotyczy dyrektywa, trwać będzie latami.

Nie można jednak zapomnieć o innych podmiotach, które być może nawet bardziej dotkliwie odczują planowane zmiany. Chodzi o producentów wyrobów wymienionych w dyrektywie. Najdalej posunięte w niej działania zakładają całkowite wykluczenie niektórych jednorazowych produktów – np. słomek czy jednorazowych talerzy plastikowych. A tym samym dyrektywa wpłynie nie tylko na sposób wytwarzania niektórych produktów jednorazowego użytku, ale i na całkowite zakończenie części dotyczących ich przedsięwzięć. Z tych przyczyn jej wdrożenie budzi spory opór np. wśród producentów jednorazowych produktów. Ustawodawca unijny wychodzi jednak z założenia, że przedsiębiorcy unijni dostosowując swoją działalność do gospodarki o obiegu zamkniętym, uzyskają większy rynek oraz lepsze możliwości handlowe, inwestycyjne i biznesowe. Podkreśla również, że znaczna część produktów

jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych, których dotyczą ograniczenia rynkowe, jest wytwarzana poza UE. Co więcej niektórzy przedsiębiorcy, np. osoby prowadzące handel detaliczny, mogą odczuć pozytywne skutki unikania konieczności zakupu produktów jednorazowego użytku służących do pakowania sprzedawanej przez nich żywności czy napojów lub też dołączonych do tej żywności lub napojów. Zmiany unijne wymuszają także opracowanie nowych modeli działalności gospodarczej, umożliwiających konsumentom dostęp do artykułów wielokrotnego użytku w miejsce wycofanych z obrotu artykułów jednorazowych.

Anna Siwkowska
radca prawny,

Kancelaria SRS Legal, współpracująca
z Kancelarią BHR Adwokaci
Radomski i Partnerzy Sp. p.

¹ Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywę Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Tekst mający znaczenie dla EOG).

² Dyrektywa 2011/83/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 304 z 22.11.2011, s. 64–88).

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 22).

⁴ Dyrektywa 2011/83/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 304 z 22.11.2011, s. 64–88).

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE (Dz.U. L 354 z 28.12.2013, s. 22).

Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie „FENIKS”

Przełom dla wierzycieli zmagającymi się z nieuczciwymi dłużnikami

Joanna Lubecka

Uzyskanie pozytywnego rozstrzygnięcia sądu w sprawie należności przysługujących wierzycielowi to niekiedy jedynie połowa sukcesu. Drugą jest skuteczne wyegzekwowanie jej z majątku dłużnika. Wielu przedsiębiorców zmagają się z problemem efektywnego prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Niejednokrotnie kończą się one umorzeniem z uwagi na brak wystarczającego majątku dłużnika, z którego można by prowadzić skuteczną egzekucję. Zdarza się, że stan ten jest efektem zamierzonego działania dłużnika, wyprowadzającego określone składniki ze swojego majątku.

W tej sytuacji wierzycielowi przysługuje ochrona prawna w postaci skargi pauliańskiej, o której można przeczytać w poprzednim numerze Biuletynu Euro Info. Jej istota polega na tym, że wierzyciel kieruje swoje roszczenie w stosunku do osoby trzeciej, z którą nie łączył

go dotychczas żaden stosunek prawny. Wierzyciel uzyskuje możliwość prowadzenia egzekucji ze składnika majątku, który ubył z majątku dłużnika i wszedł do majątku wspomnianej osoby trzeciej.

Co jednak należy zrobić w sytuacji, gdy dłużnik wyprowadza swój majątek do majątku osoby trzeciej mającej miejsce zamieszkania lub siedzibę poza granicami Polski? Czy w tej sytuacji wierzyciel jest zmuszony wystąpić na drogę postępowania sądowego przed sądem zagranicznym?

Zagadnienie to było przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej² z dnia 4 października 2018 r. w głośnym orzeczeniu wydanym w sprawie C337/17 Feniks sp. z o.o. przeciwko Azteca Products & Services SL. W niniejszym artykule omówiono stan faktyczny leżący u podstaw wydania

wskazanego orzeczenia, a także jego praktyczne skutki dla polskich przedsiębiorców borykających się z problemem nieuczciwych dłużników.

Stan faktyczny

Orzeczenie TSUE zostało wydane na podstawie niżej opisanego stanu faktycznego.

Polska spółka Coliseum 2101 sp. z o.o., jako generalny wykonawca, zawarła umowę o roboty budowlane z inną polską spółką – Feniks sp. z o.o. Umowa dotyczyła inwestycji związanej z nieruchomością położoną w Gdańsku. W związku z koniecznością wywiązania się ze swoich zobowiązań generalny wykonawca zawarł szereg umów z podwykonawcami.

Z uwagi na to, że generalny wykonawca nie wywiązał się z umów zawartych ze swoimi podwykonawcami, tzn. nie zapłacił im umówionego wynagrodzenia, zostało ono uregulowane przez inwestora – czyli właśnie przez Feniks sp. z o.o. Było to spowodowane charakterystyczną dla umowy o roboty budowlane solidarną odpowiedzialnością inwestora i generalnego wykonawcy za zapłatę wynagrodzenia należnego na rzecz podwykonawców³. W tym wypadku chodziło o kwotę 1 396 495,48 złotych polskich. Wskutek uregulowania należności względem podwykonawców, inwestor stał się wierzycielem generalnego wykonawcy, czyli Coliseum 2101 sp. z o. o.

Problem pojawił się wtedy, kiedy generalny wykonawca zbył na rzecz spółki Azteca z siedzibą w Alcorze (Hiszpania) nieruchomości położoną w Szczecinie wartą 6 079 275 złotych polskich. Stanowiła ona istotny składnik majątkowy generalnego wykonawcy. Postępowania egzekucyjne, które zostały wszczęte przeciwko spółce Coliseum, zostały następnie umorzone z uwagi na brak wystarczających środków na zaspokojenie roszczeń. Zgodnie z twierdzeniami podnoszonymi przez inwestora w toku procesu, w dniu zawarcia umowy sprzedaży nieruchomości, prezes

zarządu Coliseum był jednocześnie powiązany osobowo ze spółką hiszpańską Azteca.

Z uwagi na powyższe Feniks sp. z o.o. zdecydowała się na wystąpienie na drogę postępowania sądowego przeciwko spółce hiszpańskiej Azteca z powództwem ze skargi pauliańskiej. Żądanie pozwu sprowadzało się do uznania za bezskuteczną w stosunku do niej wyżej wymienionej umowy sprzedaży nieruchomości z powodu dokonania tej czynności z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Sprawa toczyła się przed Sądem Okręgowym w Szczecinie. Problem prawny, przed którym stanął ten organ, sprowadzał się do ustalenia, czy polski sąd posiada jurysdykcję do rozpoznania tej sprawy.

Powódka (Feniks sp. z o.o.) uzasadniając jurysdykcję sądu polskiego, powoływała się na regulację rozporządzenia Bruksela I bis⁴ pozwalającą na skierowanie powództwa w sprawach dotyczących umowy przed sąd miejsca wykonania danego zobowiązania⁵.

Jak się łatwo domyśleć, prowadzenie sporu sądowego przed sądem polskim

nie było na rękę hiszpańskiej spółce Azteca. W związku z tym podniosła ona zarzut braku jurysdykcji sądu polskiego, wskazując, że jurysdykcję sądu do rozpoznania skargi pauliańskiej posiada sąd właściwy ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego, czyli sąd hiszpański. Azteca powoływała się na tzw. ogólną regułę jurysdykcyjną obowiązującą na gruncie rozporządzenia Bruksela I bis⁶.

Sąd Okręgowy w Szczecinie zdecydował się na zawieszenie toczącego się postępowania i zwrócenie się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniami prejudycjalnymi zmierzającymi do rozstrzygnięcia tej kwestii.

Sąd ten wskazał jednocześnie na istotę środka prawnego jakim jest skarga pauliańska obowiązująca na gruncie przepisów polskiego kodeksu cywilnego. Stanowi ona wyjątek od zasady ogólnej, zgodnie z którą wierzyciel może dochodzić zaspokojenia swoich roszczeń wyłącznie z majątku dłużnika. Jednocześnie Sąd Okręgowy przedstawił własne zapatrywanie na analizowaną kwestię, wskazując, iż jurysdykcja sądu powinna być ustalana opierając się na miejscu wykonania danego zobowiązania. Było to zapatrywanie zgodne z tym jakie prezentował Inwestor – Feniks sp. z o.o. Motywując przyjęte stanowisko, Sąd Okręgowy w Szczecinie wskazał, że w toczącym się procesie będzie on badał, czy umowa zawarta pomiędzy spółkami Azteca a Coliseum jest skuteczna w stosunku do powoda. A skoro spór dotyczy sprawy mającej związek z umową, jurysdykcja powinna być ustalana według miejsca wykonania danego zobowiązania⁷. Sąd Okręgowy zwrócił także uwagę, że zastosowanie tzw. ogólnej reguły jurysdykcyjnej w ramach powództwa mającego na celu spowodowanie uznania za bezskuteczne szeregu czynności prawnych dokonanych przez dłużnika z podmiotami mającymi siedziby w różnych państwach członkowskich, czyniłoby koniecznym wytaczanie osobnego powództwa w każdym z tych państw członkowskich oraz prowadziło by do ponoszenia nieproporcjonalnych względem celu postępowania kosztów postępowania.

Jak do tej argumentacji odniósł się Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej?

Dotychczasowa linia orzecznicza

W dotychczasowej linii orzeczniczej, w sprawach dotyczących skargi pauliańskiej, TSUE przyjmował ogólną regułę jurysdykcyjną, a zatem ustalaną według miejsca zamieszkania lub siedziby strony pozwanej. Trybunał odrzucał jednocześnie możliwość odwołania się do szczególnych reguł jurysdykcyjnych, przyznających wierzycielowi wybór sądów danego państwa, jak również możliwość skorzystania z reguł tzw. jurysdykcji wyłącznej.

W wyroku z 10 stycznia 1990 wydanym w sprawie C-115/8, **Mario P. A. Reichert and others v Dresdner Bank, Trybunał uznał, że** przepisy konwencji⁸ dotyczące praw rzeczowych na nieruchomościach nie mają zastosowania do powództwa, którym wierzyciel dąży do tego, aby rozrządzenie prawem rzeczowym na nieruchomości stało się bezskuteczne w stosunku do niego na tej podstawie, że zostało dokonane wskutek oszukającej czynności prawnej dłużnika⁹.

Z kolei w wyroku z dnia 26 marca 1992 r. wydanym w sprawie C-261/90, Mario Reichert, Hans-Heinz Reichert i Ingeborg Kockler przeciwko Dresdner Bank AG Trybunał wykluczył możliwość ustalania jurysdykcji sądu w sprawie ze skargi pauliańskiej na podstawie przepisów Konwencji dotyczącej jurysdykcji szczególnej¹⁰.

Warto również wspomnieć o wyroku z 17 czerwca 1992 r. wydanym w sprawie C-26/91, Jakob Handte & Co. GmbH przeciwko Traitements mécano-chimiques des surfaces SA. Do wyroku tego odniósł się bowiem Sąd Okręgowy w Szczecinie, który zadał pytania prejudycjalne prowadzące do wydania orzeczenia w sprawie Feniks. Zdaniem wskazanego Sądu, o ile w sprawie Handte Trybunał wyraził pogląd, że sformułowanie „umowa lub rozszczenia wynikające z umowy” nie może być rozumiane jako obejmujące sytuację, w której brak jest zobowiązania dobrowolnie przyjętego przez jedną stronę wobec drugiej, o tyle kontekst tej sprawy był dość szczególny, chodziło bowiem o łańcuch umów międzynarodowych, a wynikające z tych umów zobowiązania stron różniły się w ramach tych poszczególnych umów¹¹.

W konsekwencji treść pytania prejudycjalnego, jakie zostało zadane TSUE przez Sąd Okręgowy w Szczecinie, sprowadzała się do tego, czy sprawa z powództwa przeciwko kupującemu mającemu siedzibę w jednym państwie członkowskim o uznanie umowy sprzedaży nieruchomości położonej na obszarze innego państwa członkowskiego za bezskuteczną z uwagi na pokrzywdzenie wierzycieli sprzedającego, która to umowa została zawarta i w całości wykonana na obszarze tego innego państwa członkowskiego, może być uznana za „sprawę dotyczącą umowy”¹².

Jaki był sens praktyczny tego pytania? Uznanie wskazanej sprawy za „sprawę dotyczącą umowy” pozwoliłoby wierzycielowi na zastosowanie przepisów dotyczących jurysdykcji szczególnej i przyjęcie właściwości sądów miejsca wykonania danego zobowiązania, a zatem w tym wypadku – sądu polskiego.

Jak wypowiedział się w tej sprawie TSUE?

Rozstrzygnięcie TSUE – przełom dla wierzycieli

W pierwszej kolejności Trybunał przypomniał, że celem, który leży u podstaw rozporządzenia Bruksela I bis, jest ujednolicenie przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz przewidywalność przepisów dotyczących jurysdykcji. Z zasady mają one umożliwić powodowi łatwe zidentyfikowanie sądu, do którego może on wnieść powództwo, a pozwanemu racjonalne przewidzenie sądu przed jakim może być pozwany¹³.

TSUE wskazał następnie, że ogólna zasada jurysdykcyjna, oparta na łączniku miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego, powinna być uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Przepisy te należy jednak interpretować w sposób ścisły. Trybunał przypomniał także, że pojęcia pojawiające się na gruncie rozporządzenia należy interpretować z zastosowaniem wykładni autonomicznej¹⁴.

W dotychczasowej linii orzeczniczej, w sprawach dotyczących skargi pauliańskiej, TSUE przyjmował ogólną regułę jurysdykcyjną.

Jurysdykcja szczególna w sprawach dotyczących umowy zakłada istnienie dobrowolnie zaciągniętego przez jedną stronę względem drugiej zobowiązania prawnego, na którym opiera się wytoczone powództwo. Z kolei skarga pauliańska ma swoją podstawę w wierzytelności przysługującej wierzycielowi względem jego dłużnika. Ma ona na celu zagwarantowanie wierzycielowi możliwości jej zaspokojenia z majątku dłużnika.

Odnośząc się do sytuacji spółki Feniks sp. z o.o. TSUE wskazał, że spółka ta spłaciła powstałe z tytułu wykonania prac budowlanych zadłużenie spółki Coliseum wobec jej podwykonawców zgodnie z przepisem prawa krajowego ustanawiającym odpowiedzialność solidarną inwestora oraz wykonawcy. Zarówno jednak przysługująca spółce Feniks gwarancja zaspokojenia jej roszczeń ustanowiona na majątku jej dłużnika, jak i powództwo zmierzające do uznania bezskuteczności umowy sprzedaży zawartej przez dłużnika z osobą trzecią, mają swoje źródło w zobowiązaniu dobrowolnie zaciągniętym przez spółkę Coliseum wobec spółki Feniks. Jest nią bowiem zawarta umowa o roboty budowlane.

Skarga pauliańska zmierza do uzyskania orzeczenia potwierdzającego, że wyzbycie się przez dłużnika majątku na rzecz osoby trzeciej naruszyło prawa wierzyciela wynikające z zawartej przez niego umowy z dłużnikiem. Podstawą wytoczenia tego rodzaju powództwa jest zatem uchybienie zobowiązaniom jakie dłużnik dobrowolnie zaciągnął względem wierzyciela.

Z uwagi na to Trybunał uznał, że skarga pauliańska mająca u swoich podstaw wierzytelność stanowiącą owoc zobowiązań zaciągniętych przez dłużnika, jest objęta zakresem pojęcia „spraw dotyczących umowy” w rozumieniu przepisów

rozporządzenia Bruksela I bis. W tym wypadku ogólna reguła jurysdykcyjna jest zatem uzupełniona jurysdykcją szczególną opartą na przepisach dotyczących miejsca wykonania danego zobowiązania. Mając na uwadze fakt, że w rozpatrywanej sprawie powództwo wierzyciela miało na celu zabezpieczenie jego interesów związanych z wykonaniem zobowiązań wywodzonych z umowy o roboty budowlane, za miejsce wykonania zobowiązania powinno być uznane to, w którym zgodnie z umową zostały one wykonane, a zatem Polska.

W przeciwnym wypadku wierzyciel byłby zmuszony do wytoczenia swojego powództwa przed sądem miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego, a zatem w miejscu pozbawionym jakiegokolwiek związku z miejscem wykonywania zobowiązań wobec wierzyciela przez dłużnika.

Wniosku tego nie zmienia fakt, że zgodnie z przepisami polskiego kodeksu cywilnego¹⁵ powództwo ze skargi pauliańskiej zostaje wytoczone przeciwko osobie trzeciej, a nie przeciwko dłużnikowi. Trybunał przypomniał bowiem, że zasada jurysdykcji szczególnej w sprawach dotyczących umowy nawiązuje do przyczyny wytoczenia powództwa, a nie do tożsamości stron.

W konsekwencji na zadane pytanie prejudycjalne Trybunał odpowiedział, że skarga pauliańska – za pomocą której wierzyciel z tytułu wierzytelności wywodzonej z umowy dochodzi do zniszczenia za bezskuteczną w stosunku do siebie czynności, którą uważa za dokonaną z jego pokrzywdzeniem i która polega na zbyciu przez jego dłużnika składnika majątku na rzecz osoby trzeciej – jest objęta zakresem zastosowania podstawy jurysdykcji międzynarodowej wynikającej z miejsca wykonania danego zobowiązania.

Podsumowanie – praktyczne skutki dla wierzycieli

Problem nieuczciwego postępowania dłużników oraz ich działania zmierzające do wyprowadzenia własnego majątku w celu uniknięcia egzekucji jest

i zapewne zawsze będzie aktualny. Orzeczenie wydane w sprawie Feniks posiada istotny walor praktyczny dla polskich przedsiębiorców. Zamierzone działania dłużnika uszczuplającego swój majątek w drodze transakcji zawieranych z podmiotami zagranicznymi nie będą bowiem pociągały za sobą konieczności wystąpienia na drogę postępowania sądowego za granicą.

Joanna Lubecka
adwokat, Kancelaria
Adwokacka Lubecka.law

¹ Leczą w obrębie Unii Europejskiej.

² Dalej: „TSUE”.

³ Art. 6471 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025), zwanej dalej: „k.c.”.

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz.UE.L Nr 351, s. 1), zwane dalej: „Bruksela I bis”.

⁵ Art. 7 pkt 1 lit. a) rozporządzenia Bruksela I bis.

⁶ Art. 4 ust. 1 rozporządzenia Bruksela I bis.

⁷ Czyli zgodnie z art. 7 pkt 1 lit. a) rozporządzenia Bruksela I bis.

⁸ Wyrok został wydany na gruncie przepisów Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisana w Brukseli dnia 27 września 1968 r. (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zwanej dalej „Konwencją”.

⁹ „The concept of proceedings which have as their object rights in rem in immovable property mentioned in Article 16(1) of the Convention of 27 September 1968 on

jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters must be given an independent interpretation. It encompasses only those actions concerning rights in rem in immovable property which both come within the scope of the Brussels Convention and are actions which seek to determine the extent, content, ownership or possession of immovable property or the existence of other rights in rem therein and to provide the holders of those rights with the protection of the powers which attach to their interest. It does not apply to an action whereby a creditor seeks to have a disposition of a right in rem in immovable property rendered ineffective as against him on the ground that it was made in fraud of his rights by his debtor”.

¹⁰ „An action provided for by national law, such as the so-called *action paulienne* in French law, the purpose of which is not to have the debtor ordered to make good the damage he has caused his creditor by fraudulent conduct, but to render ineffective, as against his creditor, the disposition which the debtor has made, cannot be regarded as a claim seeking to establish the liability of a defendant in the sense in which it is understood in Article 5(3) of the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Such an action therefore does not come within the scope of that provision”.

¹¹ „The phrase *matters relating to a contract* in Article 5(1) of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, which must be interpreted independently, is not to be understood as covering a situation in which there is no obligation freely assumed by one party towards another. (...) It follows that Article 5(1) of the Convention is to be understood as meaning that it does not apply to an action between a sub-buyer of goods and the manufacturer, who is not the seller, relating to defects in those goods or to their unsuitability for their intended purpose”.

¹² W rozumieniu art. 7 pkt 1 lit. a) rozporządzenia Bruksela I bis.

¹³ Wyrok TSUE z dnia 14 lipca 2016 r., Granarolo, C196/15.

¹⁴ A zatem jednolitej na gruncie wszystkich państw członkowskich UE, w których rozporządzenia europejskie znajdują zastosowanie – tak m.in. wyrok z dnia 7 marca 2018 r., Flightright i in., C274/16, C447/16 i C448/16.

¹⁵ Art. 531 § 1 k.c.

Ochrona programów komputerowych w prawie własności intelektualnej, część I

Prawo autorskie

Jarosław Jezierski

Wraz ze wzrostem znaczenia programów komputerowych w obrocie gospodarczym, rośnie także potrzeba ich należytej ochrony przed naruszeniami. Jej obecny kształt w polskim prawie jest rezultatem długoletnich prac, zarówno na szczeblu międzynarodowym, jak i krajowym.

W toku dyskusji, nad wyborem adekwatnego reżimu prawnego dla ochrony oprogramowania, rozważano trzy rozwiązania:

- 1) ochrona na gruncie prawa autorskiego – tj. traktowanie programów jako utworów,
- 2) ochrona na podstawie prawa własności przemysłowej – tj. patentowanie programów jako wynalazków,
- 3) stworzenie specjalnego, odrębnego systemu ochrony.

Mimo że intuicja może podpowiadać słuszność drugiego ze wskazanych rozwiązań – program komputerowy kojarzy się jako rozwiązanie o charakterze technicznym i bardziej użytkowym niż artystycznym – to w porządku europejskim jako podstawowy przyjęto model ochrony prawnoautorskiej.

Czym jest program komputerowy?

Zanim zostanie przedstawiona analiza prawna poszczególnych reżimów ochrony programów komputerowych, w pierwszej kolejności trzeba wyjaśnić, czym jest w ogóle program komputerowy.

W polskim porządku prawnym nie ma jego definicji legalnej. Jest to spowodowane przede wszystkim chęcią uniknięcia jej szybkiej dezaktualizacji i płynących z tego potencjalnych problemów. Wskutek dynamicznego rozwoju technologii mogłoby się bowiem okazać, że zaproponowane określenie

za kilka lat będzie już zbyt wąskie dla pojawiających się rozwiązań technicznych i konieczna będzie nowelizacja danego aktu prawnego. Wobec braku definicji legalnej w polskim ustawodawstwie, chcąc zdefiniować program komputerowy, można posłużyć się postanowieniami ustawodawstw zagranicznych; w niektórych państwach zdecydowano się na jej wprowadzenie. Zrobiły to np. w Japonia, USA czy Hiszpania. Na przykład w najstarszej historycznie regulacji amerykańskiej (Title 17 of the U.S. Code, § 101) zdefiniowano program komputerowy **jako zestaw rozkazów lub instrukcji przeznaczonych do użycia bezpośrednio lub pośrednio w komputerze w celu osiągnięcia określonego rezultatu**. Określenia programu komputerowego przewidziane w ustawodawstwach innych krajów nie odbiegają zasadniczo od definicji wyżej cytowanej, skupiając się na trzech ww. elementach, czyli:

- 1) zestawie instrukcji,
- 2) adresowanych do komputera,
- 3) których wykonanie prowadzi do określonych rezultatów.

Program komputerowy jako utwór – ochrona prawnoautorska

Jak już wcześniej wskazano w ustawodawstwie europejskim programy komputerowe są chronione na podstawie prawa autorskiego. Uprzedzając dalsze rozważania, należy wspomnieć, że reżim ochrony prawnoautorskiej jest niezależny od ochrony przysługującej na podstawie innych aktów prawnych. Oznacza to, że co do zasady nie jest wykluczone, że określone dobro prawne będzie chronione zarówno na podstawie prawa autorskiego, jak i np. na podstawie prawa własności przemysłowej.

W prawie polskim ochrona programów komputerowych została uregulowana w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹. Ustawa ta – w zakresie ochrony programów komputerowych – wdrożyła dyrektywę Rady 91/250/EWG z dnia 14 maja 1991 r. w sprawie prawnej ochrony programów komputerowych². Dyrektywa ta została uchylona i zastąpiona ujednoliconą wersją – tj. dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (wersja skodyfikowana)³.

Ogólne przesłanki ochrony prawnoautorskiej

Ustawa o prawie autorskim kategoryzuje programy komputerowe (art. 1 ust. 2 pkt 1) jako twory „wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi”, wymieniając je obok utworów literackich, publicystycznych, naukowych, kartograficznych. Przepisy szczególne dotyczące programów komputerowych zawarto w rozdziale 7 tego aktu prawnego. Tam też wskazano, że podlegają one ochronie tak jak twory literackie, o ile przepisy dedykowane programom komputerowym nie stanowią inaczej. W związku z tym chcąc określić zasady ochrony tej kategorii utworów, trzeba w pierwszej kolejności sięgnąć do rozdziału 7 ustawy. Natomiast w zakresie tam nieuregulowanym, do programów komputerowych stosować należy pozostałe przepisy ustawy o prawie autorskim. Przede wszystkim oznacza to, że **program komputerowy będzie chroniony na gruncie prawa autorskiego pod warunkiem, że będzie spełniał przesłanki ogólne określone w art. 1 ust. 1 pr. aut., tzn. musi stanowić przejaw działalności twórczej, mieć indywidualny charakter**

i musi zostać ustalony. Nie mają natomiast znaczenia takie aspekty jak wartość, przeznaczenie i sposób wyrażenia. Tym samym – w nawiązaniu do ww. przesłanek – program komputerowy, aby zostać uznany za utwór w rozumieniu prawa autorskiego, musi stanowić rezultat działalności o charakterze kreatywnym (a nie o charakterze jedynie odtwórczym) oraz musi cechować się odpowiednim stopniem indywidualności. Oznacza to, że nie można danego programu komputerowego uznać za utwór, jeśli został on w pełni zdeterminowany przez czynniki zewnętrzne, takie jak np. zamierzony cel oprogramowania. Innymi słowy, aby móc mówić o spełnieniu przesłanki „indywidualności”, programista musi dysponować odpowiednim stopniem swobody twórczej. Gwoli ścisłości trzeba wyjaśnić, że w ani w ustawie, ani w orzecznictwie nie ustalono w sposób precyzyjny i jednoznaczny generalnego minimalnego poziomu indywidualności, który musi reprezentować dany wytwór intelektualny, żeby mógł zostać uznany za utwór w rozumieniu prawa autorskiego. Kwestię tę należy oceniać *ad hoc*, odwołując się do ocen wartościujących. Warto również podkreślić, że program komputerowy, spełniający opisane powyżej przesłanki, nabywa ochronę prawnautorską automatycznie, tzn. już w momencie jego ustalenia i bez konieczności dopełnienia jakichkolwiek formalności, jak np. rejestracja w określonym urzędzie.

Elementy chronione i niechronione

Przesłanka ustalenia utworu – w odniesieniu do analizowanego w niniejszym artykule zagadnienia – jest o tyle istotna, że pośrednio wskazuje nam na to, że pewne elementy programu komputerowego nie będą mogły być chronione na gruncie prawa autorskiego, a to przede wszystkim: idee, procedury, zasady działania. Wynika to zresztą z ogólnej zasady prawa autorskiego, wskazanej w art. 1 ust. 21 pr. aut. („Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne”). Reguła ta jest powtórzona

w wspomnianym już rozdziale 7. ustawy, zawierającym szczególne przepisy dla programów komputerowych. Mianowicie zgodnie z art. 74 ust. 2 ustawy: **„Ochrona przyznana programowi komputerowemu obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia. Idee i zasady będące podstawą jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym podstawą łączy, nie podlegają ochronie”.**

W cytowanym przepisie pojawia się bardzo istotna dla ochrony programów komputerowych wskazówka – **ochrona programów obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia**, czyli w szczególności kod źródłowy (*source code*) oraz kod wynikowy (*object code*), w tym również oprogramowanie sprzętowe (*firmware*). W pewnych sytuacjach ochrona może obejmować także dokumentację projektową danego oprogramowania.

Na gruncie omawianego przepisu art. 74 ust. 2 pr. aut. wyłania się jeszcze jedna niezmiernie istotna kwestia – tj. problematyka niechronionych elementów programu komputerowego. Ochronie **nie podlegają** idee i zasady będące podstawą jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym podstawą łączy (interfejsów). Przyczyną takiej regulacji była chęć uniknięcia monopolizacji określonych pomysłów na programy komputerowe. Brak takich postanowień mógłby bowiem oznaczać, że na rynku mielibyśmy dostępny jedynie jeden edytor tekstowy, jedynie jeden odtwarzacz multimedialny itd. W tym kontekście warto wskazać na wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4 stycznia 1995 r. (I ACr 422/94, LEX nr 62604), w którym Sąd stwierdził, iż: „Podobieństwo w zakresie samej funkcji programów nie może być dostateczną podstawą naruszenia prawa autorskiego. Aby doszło do naruszenia prawa autorskiego, podobieństwo porównywanych utworów musi być innego rodzaju, niż podobieństwo wynikające ze sposobu przedstawienia zadania oraz kontynuacji i rozwijania ogólnie znanych danych”.

Analizując zakres chronionych elementów programu komputerowego, warto wskazać, że **ochroną nie będzie objęty również graficzny interfejs użytkownika**. Kwestia ta była analizowana w orzeczeniu TSUE⁴ – wyroku z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie C-393/09

– *Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany v. Ministerstvo kultury*. Argumentując brak ochrony dla graficznego interfejsu użytkownika, TSUE wskazał, iż taki interfejs nie stanowi formy wyrażenia programu komputerowego w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 91/250 w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych. Z treści wyroku można wywnioskować, iż zdaniem TSUE formą wyrażenia programu jest taka konstrukcja, której odtworzenie prowadziłoby do odtworzenia samego programu, pozwalając w ten sposób komputerowi na wypełnienie jego funkcji. Z kolei, jak zauważa TSUE, „interfejsy są częściami programu komputerowego umożliwiającymi wzajemne połączenie i interakcję wszystkich elementów oprogramowania i sprzętu komputerowego z innym oprogramowaniem i sprzętem, jak również z użytkownikami, tak aby stały się one w pełni funkcjonalne. Graficzny interfejs użytkownika jest interfejsem interakcji, pozwalającym na komunikację pomiędzy programem komputerowym a użytkownikiem. W związku z tym graficzny interfejs użytkownika nie pozwala na powielanie tego programu komputerowego, lecz stanowi po prostu element tego programu, za pomocą którego użytkownicy wykorzystują właściwości omawianego programu”. Innymi słowy nie można uznać interfejsów za formę wyrażenia programu, gdyż wykorzystując interfejs nie jest się w stanie odtworzyć treści programu komputerowego. Natomiast trzeba zauważyć, na co zresztą wrócił również uwagę TSUE w komentowanym orzeczeniu, że interfejs – jeśli będzie spełniał warunki uznania go za utwór – może być chroniony na podstawie przepisów ogólnych.

Ochroną prawnautorską, jako program komputerowy, nie będą również objęte takie elementy jak zbiór funkcji programu komputerowego, język programowania czy format plików danych używanych w ramach programu komputerowego w celu korzystania z pewnych jego funkcji. Szeroką analizę tych zagadnień przedstawił TSUE w wyroku z dnia 2 maja 2012 r. w sprawie C-406/10 *SAS Institute Inc. v. World Programming Ltd*. Trybunał podkreślił przy tym, że przyjęcie, iż funkcja programu komputerowego mogłaby być chroniona jako taka, oznaczałoby umożliwienie

monopolizowania koncepcji kosztem postępu technicznego i rozwoju przemysłowego.

Treść autorskich praw majątkowych

Zakres autorskich praw majątkowych do programu komputerowego został określony w ustawie o prawie autorskim w sposób szczególny. Zgodnie bowiem z ogólnym przepisem (art. 17) autorskie prawa majątkowe obejmują „wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu”. Natomiast przepis szczególny dotyczący programów komputerowych (art. 74 ust. 4) stanowi, iż „autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego, z zastrzeżeniem przepisów art. 75 ust. 2 i 3, obejmują prawo do:

- 1) trwałego lub czasowego zwielokrotnienia programu komputerowego w całości lub w części jakimikolwiek środkami i w jakiegokolwiek formie; w zakresie, w którym dla wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania i przechowywania programu komputerowego niezbędne jest jego zwielokrotnienie, czynności te wymagają zgody uprawnionego;
- 2) tłumaczenia, przystosowywania, zmiany układu lub jakichkolwiek innych zmian w programie komputerowym, z zachowaniem praw osoby, która tych zmian dokonała;

- 3) rozpowszechniania, w tym użyczenia lub najmu, programu komputerowego lub jego kopii.”

W związku z wyżej wskazanym dysonansem pomiędzy dwoma przepisami regulującymi zakres autorskich praw majątkowych pojawia się oczywiście pytanie o przyczynę takiej regulacji i jej skutek. Powodem takiego sformułowania zakresu uprawnień było wzorowanie się na wspomianej już dyrektywie 91/250/EWG (aktualnie: 2009/24/WE). Mimo że sposób sformułowania art. 74 ust. 4 sugerowałby ograniczenie zakresu autorskich praw majątkowych, tak jednak nie jest. Wymienione w przedmiotowym przepisie uprawnienia zawierają się w prawie do „korzystania” z utworu. Zatem analizowany zabieg ustawodawcy ma na celu jedynie usunięcie ewentualnych wątpliwości, które mogłyby się przydarzyć przy próbie zdekodowania zakresu uprawnień do programu komputerowego. Wobec powyższego oczywistym jest, że **podmiotowi uprawnionemu do programu komputerowego przysługują również uprawnienia pominięte w art. 74 ust. 4 pr. aut., czyli prawo do rozporządzania utworem oraz prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.**

Prawa autorskie do programu komputerowego przysługują, co do zasady, jego twórcy (zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w art. 8 pr. aut.). W tym miejscu trzeba jednak wspomnieć o regulacji zawartej w przepisie art. 74 ust.3 pr. aut., która przewiduje **zasadę pierwotnego nabycia autorskich praw**

majątkowych przez pracodawcę twórcy programu, w sytuacji gdy program komputerowy został stworzony przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy (o ile umowa nie stanowi inaczej). W takiej sytuacji to pracodawca nabywa, z mocy ustawy, całość autorskich praw majątkowych do programu komputerowego. Zawarte jednak w ustawie sformułowanie „o ile umowa nie stanowi inaczej” oznacza, że komentowany przepis ma charakter względnie obowiązujący, tzn. strony stosunku pracy mogą w tym zakresie umówić się inaczej, postanawiając na przykład, że autorskie prawa majątkowe pozostaną jednak przy pracowniku.

Autorskie prawa majątkowe – w odniesieniu do wszystkich utworów (w zakresie programów komputerowych nie ma tutaj żadnego odstępstwa) – wygasają po upływie 70 lat od śmierci twórcy. Uszczegółowienie tej zasady zawarte jest w art. 36 pr. aut.

Treść autorskich praw osobistych

Zgodnie z art. 16 pr. aut. **autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem.** Jednocześnie w przepisie tym zawarto katalog obejmujący przykładowe wyliczenie takich praw. W odniesieniu do programów komputerowych katalog ten jest jednak ograniczony. Na mocy bowiem art. 77 ust 1 pr. aut. z katalogu uprawnień wyłączono:

- 1) prawo do nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania,
- 2) prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności,
- 3) prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Tym samym wśród autorskich praw osobistych przysługujących uprawnionemu do programu komputerowego w komentowanym katalogu pozostawiono jedynie:

- 1) prawo do autorstwa utworu oraz
- 2) prawo do oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo.

Autorskie prawa osobiste są ściśle związane z osobą twórcy programu komputerowego. Prawa te nie podlegają zbyciu, nie można się ich również zrzec.

Ochrona prawnoautorska – podsumowanie

Ocena prawnoautorskiego reżimu ochrony programów komputerowych nie jest jednoznaczna. Rozwiązanie to ma zarówno swoich zwolenników, jak i przeciwników. Entuzjaści systemu prawnoautorskiego wskazują przede wszystkim na to, że w przypadku tego reżimu ochrona jest uzyskiwana automatycznie, bez konieczności dopełnienia jakichkolwiek formalności. Jednocześnie kryteria warunkujące przyznanie ochrony są dosyć liberalne, bez znaczenia są takie aspekty jak choćby wartość użytkowa programu komputerowego czy jego innowacyjność, co pozwala

na uzyskanie ochrony również przez mniejsze podmioty.

Jednak jak to zwykle bywa, to, co jedni uważają za zalety, inni traktują jako słabości. I tak właśnie pośród przeciwników systemu prawnoautorskiego przeważają argumenty krytykujące nadmierny liberalizm w uzyskiwaniu ochrony prawnoautorskiej – tzn. ochrona przyznawana jest również rozwiązaniom wtórnym z punktu widzenia użyteczności i funkcjonalności. Prawo autorskie chroni bowiem jedynie formę wyrażenia, a nie pomysł czy właśnie określone funkcjonalności. Poza tym krytyka dotyczy również zbyt długiego okresu ochrony autorskich praw majątkowych.

Jak wspomniano na początku niniejszego opracowania reżim ochrony prawnoautorskiej nie wyklucza co do zasady ochrony programów komputerowych na gruncie innych przepisów – w szczególności prawa własności przemysłowej (ściślej – prawa patentowego).

Wprowadzie model ochrony programów komputerowych na gruncie prawa autorskiego jest traktowany jako podstawowa forma ochrony, jednak w pewnych okolicznościach programy komputerowe mogą być chronione również na gruncie prawa własności przemysłowej – na podstawie patentu. Zagadnienie ochrony patentowej programów komputerowych zostanie przedstawione w kolejnym artykule.

Jarosław Jezierski

adwokat, specjalizuje się w prawie własności intelektualnej oraz prawie ochrony danych osobowych, współautor bloga www.sjezierski.pl o IT w kontekście technicznym i prawnym

¹ T.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1191 z późn. zm. (dalej w tekście jako: „ustawa o prawie autorskim” lub „pr. aut.”).

² Dz.U. UE. L. z 1991 r. Nr 122, s. 42 z późn. zm.

³ Dz.U. UE. L. z 2009 r. Nr 111, s. 16.

⁴ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione

Projekt nowej ustawy

Łukasz Lipski

Od kilku miesięcy środowisko przedsiębiorców uważnie przygląda się postępowaniu nad projektem ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (dalej „Projekt”). Czy nowe zasady odpowiedzialności zaproponowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości – projektodawcę – wpłyną korzystnie na efektywność karania podmiotów zbiorowych?

Dlaczego nowa ustawa?

Obecnie w polskim porządku prawnym obowiązuje ustawa z 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów

zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary¹, która w sposób kompleksowy reguluje tę materię. Dlaczego zatem projektodawca zdecydował się na zaproponowanie uchylenia obowiązującej ustawy i wprowadzenie nowej?

W uzasadnieniu do Projektu wskazano, że głównym motywem wprowadzenia nowych przepisów jest niska efektywność obecnie obowiązującej legislacji w tym zakresie. Jako przykład wskazano małą liczbę spraw sądowych wszczętych na podstawie obowiązującej ustawy. Według danych Ministerstwa Sprawiedliwości w 2017 r. do sądów wpłynęło 14 tego typu spraw, w 2016 r. – 25, w 2015 r. – 13, 2014 r. – 31, a w 2013 r. – 26². Nie mniej znamieny jest fakt, że kary orzekane

w przedmiotowych postępowaniach są stosunkowo niskie – najwyższa dotąd orzeczona kara pieniężna opiewała na kwotę zaledwie 12 000 zł, przy czym ustawa przewiduje kary w granicach od 1 000 zł do nawet 5 000 000 zł³.

W ocenie projektodawcy dotychczas przyjęty model odpowiedzialności podmiotów zbiorowych nie sprawdził się, co powoduje, że należy przyjąć nowe zasady.

Wprowadzenie Projektu ma na celu również wypełnienie przez Polskę zobowiązań międzynarodowych wynikających z prawnie wiążących dokumentów przyjętych przez Unię Europejską, Radę Europy czy OECD⁴. Chodzi m.in.

o dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2017/1371/UE z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii⁵, z której wynika obowiązek implementacji sankcji wobec osób prawnych w przypadku działania na szkodę finansów UE, np. poprzez niewłaściwe wydatkowanie środków uzyskanych z budżetu UE. Motorem zmian są również rekomendacje Grupy Roboczej OECD ds. Przekupstwa w Międzynarodowych Transakcjach Handlowych wyrażane w kolejnych przeglądach procesu implementacji Konwencji o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych z dnia 17 grudnia 1997 r.⁶

Główne założenia nowej ustawy

Powyżej wskazane motywy były podstawą do zaproponowania nowej ustawy. Rozwiązania legislacyjne, które mają stanowić trzon nowego prawa, to:

- 1) poszerzenie podstaw odpowiedzialności podmiotów zbiorowych, tzn. objęcie zakresem odpowiedzialności zachowań uznanych za czyny własne podmiotów zbiorowych;
- 2) wprowadzenie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za wszystkie czyny zabronione pod groźbą kary jako przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, z wyłączeniem przestępstw prywatnoskargowych;
- 3) rezygnacja z wymogu uprzedniego uzyskania prejudykatu, czyli wyroku skazującego osobę fizyczną;
- 4) lepsza ochrona tzw. sygnalistów, czyli osób zgłaszających informacje o nieprawidłowościach w podmiocie zbiorowym.

Czym jest podmiot zbiorowy?

Kluczowym dla analizy Projektu jest przedstawienie definicji podmiotu zbiorowego. Zgodnie z art. 2 pkt 1) proponowanej ustawy będzie nim:

- 1) osoba prawna;

- 2) jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną, w tym również spółka handlowa z udziałem Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub związku takich jednostek;
- 3) spółka kapitałowa w organizacji;
- 4) podmiot w stanie likwidacji;
- 5) przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną⁷.

Projekt będzie miał również zastosowanie do podmiotu zbiorowego, który ma siedzibę za granicą, jeżeli czyn zabroniony został popełniony na terytorium RP lub w Polsce wystąpił jego skutek, ale także wtedy, gdy czyn był skierowany przeciwko interesom obywatela RP, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej. Spod działania ustawy ma być wyłączony Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego i ich związki.

Nowa definicja czynu zabronionego

W Projekcie odchodzi się od przyjętego dotychczas modelu wskazania katalogu przestępstw penalizowanych na podstawie ustawy – dotychczas katalog przestępstw był określony w art. 16 – na rzecz przedstawienia nowej definicji czynu zabronionego. Zgodnie z jej treścią będzie to czyn zabroniony przez ustawę pod groźbą kary jako przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub jako przestępstwo skarbowe. Spod działania ustawy mają być wyłączone czyny popełnione poprzez opublikowanie materiału prasowego oraz inne naruszenia prawa, które są związane z przekazywaniem myśli ludzkiej, do których to czynów stosuje się przepisy o odpowiedzialności prawnej i postępowaniu w sprawach prasowych określonych w ustawie Prawo prasowe⁸. Czyny zabronione stanowiące wykroczenia nie będą podlegały działaniu ustawy. W ocenie projektodawcy takie ukształtowanie definicji czynu zabronionego ma pozwolić na przyjęcie zasady odpowiedzialności podmiotów zbiorowych jedynie za czyny o najdonioślejszych negatywnych skutkach.

Podstawy odpowiedzialności

Projekt wyodrębnia dwa rodzaje odpowiedzialności podmiotów zbiorowych. Są to:

- 1) odpowiedzialność za czyny zabronione (rozdział 2 Projektu):
 - a) odpowiedzialność za czyny własne podmiotu zbiorowego (art. 5 Projektu);
 - b) odpowiedzialność za czyny popełnione przez pracowników albo inne osoby realizujące zadania na rzecz tego podmiotu w ramach powierzonych im kompetencji (art. 6 Projektu);
- 2) odpowiedzialność odszkodowawcza i finansowa (rozdział 3 Projektu).

Odpowiedzialność za czyny własne podmiotu zbiorowego opiera się na **zasadzie odpowiedzialności bezpośredniej** tego podmiotu. Zachodzi ona w przypadku działania lub zaniechania organu albo umyślnego działania lub zaniechania członka organu tego podmiotu. Dotyczy to również pełnomocników, prokurentów i innych osób związanych z podmiotem, np. pracowników. Powyższe stanowi zupełne *novum*, gdyż, jak już zostało wspomniane, dotychczas podmiot zbiorowy mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności dopiero po uzyskaniu orzeczenia skazującego osobę fizyczną.

Wprowadza się również pojęcie tzw. **winy anonimowej**. Oznacza to, że podmiot zbiorowy odpowie za czyn zabroniony nawet w sytuacji, w której nie będzie możliwe ustalenie, kto rzeczywiście był sprawcą czynu zabronionego. Do przedstawienia zarzutów podmiotowi zbiorowemu będzie więc wystarczyło wykazanie uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego oraz istnienie interesu społecznego w ściganiu tego przestępstwa.

Projekt wprowadza również odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyny zabronione, z których podmiot ten uzyskał chociażby pośrednio korzyść, a które to czyny zostały popełnione przez podwykonawców podmiotu zbiorowego czy pracowników wykonujących umowę zawartą z podmiotem. Przesłanką tej odpowiedzialności jest brak zachowania należytej ostrożności

przez osoby związane z podmiotem, czyli pracowników lub osoby uprawnione do reprezentacji podmiotu. Należy również wskazać, że Projekt przewiduje odpowiedzialność podmiotu zbiorowego na zasadzie winy w nadzorze, organizacji i winy w wyborze.

W ramach odpowiedzialności finansowej i odszkodowawczej przewiduje się, że jeżeli podmiot zbiorowy nie ponosi odpowiedzialności za popełnienie czynu zabronionego, ale korzyść majątkowa uzyskana z tego czynu chociażby pośrednio przekroczy kwotę 500 000 zł, sąd może w takim wypadku orzec przepadek składników majątku lub praw majątkowych w całości lub w części. Może to nastąpić, jeżeli zostanie wykazane, że podmiot w całości albo w znacznej części chociaż części służył do popełnienia czynu zabronionego lub ukrycia korzyści z niego. Przewidziano również możliwość orzeczenia zwrotu uzyskanej korzyści przez podmiot w całości lub części Skarbowi Państwa, pokrzywdzonemu lub innej uprawnionej osobie, gdy zostanie wykazane, że członek organu podmiotu, pracownik i inne osoby określone w ustawie miały wiedzę o popełnieniu czynu zabronionego lub mogły z łatwością się o tym dowiedzieć. Wprowadza się więc możliwość orzeczenia przepadku lub zwrotu uzyskanej korzyści od podmiotu zbiorowego, gdy został on jedynie wykorzystany do popełnienia czynu zabronionego i uzyskał nawet pośrednio korzyść majątkową, ale czynu nie popełnił.

Poniesienie odpowiedzialności na podstawie Projektu nie będzie wyłączało odpowiedzialności cywilnej za szkodę, jak również odpowiedzialności administracyjnej czy odpowiedzialności indywidualnej sprawcy czynu zabronionego.

Lepsza ochrona sygnalistów

Sygnaliści (ang. *whistleblowers*) to osoby, które zgłaszają nieprawidłowości w funkcjonowaniu podmiotu zbiorowego. W praktyce osoby takie mogą doświadczać różnego rodzaju represji związanych ze zwróceniem przez nie uwagi na nieprawidłowości występujące w danym podmiocie zbiorowym. W ocenie projektodawcy obowiązujące przepisy, a w szczególności

W myśl art. 60 Projektu czynności prawne dokonane wbrew orzeczonemu środkiem zapobiegawczym są nieważne.

uregulowania zawarte w Kodeksie Pracy⁹, nie pozwalają na skuteczną ochronę tej kategorii osób przed represjami, którym mogą podlegać w miejscu pracy. W pierwszej kolejności należy wskazać, że Projekt przewiduje, iż organy podmiotu zbiorowego, a w szczególności organ odpowiedzialny za nadzór nad przestrzeganiem zasad oraz przepisów regulujących działalność podmiotu, powinny dążyć do zapewnienia sygnaliście ochrony przed działaniami o charakterze represyjnym, dyskryminacją i innymi niepożądanymi zachowaniami w stosunku do niego. Warto wiedzieć, że w przypadku, w którym odpowiedni organ podmiotu zbiorowego nie przeprowadzi postępowania wyjaśniającego po powzięciu informacji od osoby zgłaszającej nieprawidłowości lub nie usunie tych nieprawidłowości stwierdzonych postępowaniem wyjaśniającym, to w takim wypadku górna granica kary pieniężnej zwiększy się dwukrotnie, tj. do 60 000 000 zł.

Powyższe zobowiązuje więc podmioty do przeprowadzania postępowań wyjaśniających w przypadku przekazania im informacji o możliwości wystąpienia nieprawidłowości w podmiocie zbiorowym. Dodatkowo Projekt przewiduje, że w przypadkach, w których sygnalista utraci pracę z powodu dokonanego zgłoszenia, sąd może na wniosek tej osoby orzec o przywróceniu jej do pracy lub zasądzić odpowiednie odszkodowanie. Może to nastąpić, gdy informacje przekazane przez sygnalistę były zasadne oraz mogły doprowadzić do zapobiegnięcia popełnienia czynu zabronionego przez podmiot zbiorowy lub szybszego wykrycia tego typu czynu. Przywrócenie do pracy i odszkodowanie co do zasady nie będą przysługiwać osobie, która była sprawcą zabronionego czynu, z wyłączeniem sytuacji, w której osoba ta ujawniła podmiotowi zbiorowemu i organom ścigania wszystkie istotne okoliczności popełnienia czynu.

Odszkodowanie orzekane będzie zgodnie z przepisami Kodeksu Pracy, a w uzasadnionych wypadkach będzie mogło zostać wypłacone za cały okres pozostawania bez pracy przez sygnalistę.

Rozszerzenie i zmiana katalogu kar

Przewidziane w projekcie ustawy rodzaje kar i ich wysokość stanowią zdecydowane zaostrzenie obecnej regulacji w tej materii. Zgodnie z projektowanym art. 15 Projektu wobec podmiotu zbiorowego będzie można orzec karę pieniężną lub nawet rozwiązać podmiot zbiorowy, podczas gdy obecnie przepisy przewidują tylko sankcję w postaci kary pieniężnej. Zmianie uległa również wysokość i sposób liczenia kar pieniężnych. Obecnie kara pieniężna wynosi od 1000 zł do 5 000 000 zł i nie może być ona wyższa niż 3% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony będący podstawą odpowiedzialności podmiotu zbiorowego. Kary pieniężne określone w Projekcie będą wynosić od 30 000 zł do 30 000 000 zł, a w określonych przypadkach w Projekcie górna granica będzie mogła zostać podniesiona dwukrotnie do 60 000 000 zł. Zgodnie ze zdaniem projektodawcy za przyjęciem tak restrykcyjnych rozwiązań stoi dotychczasowa nieskuteczność wymierzanych kar oraz zalecenia wspomnianej już Grupy Roboczej OECD. Dochodziło bowiem do sytuacji, w których podmioty niewykazujące dochodów lub wykazujące je na niskim poziomie nie podlegały karze pieniężnej, wobec czego zdecydowano się na uniezależnienie wysokości kary od przychodu podmiotu zbiorowego.

Zupełnie nowym rozwiązaniem legislacyjnym, o którym wcześniej wspomniano, jest możliwość orzeczenia **kary rozwiązania podmiotu zbiorowego**. Sankcja ta będzie stanowiła środek ostateczny, gdyż do jej orzeczenia będzie potrzebne spełnienie kilku warunków. Z jednej strony może to być zagrożenie karą pozbawienia wolności nie niższą niż 5 lat i jednocześnie zagrożenie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego w przypadku dalszego istnienia podmiotu. Oprócz powyższego przesłanką

do orzeczenia rozwiązania podmiotu może być też wcześniejsze orzeczenie kary pieniężnej i stan, w którym orzeczenie innej kary nie będzie wystarczające do osiągnięcia jej celów.

Oprócz zmiany katalogu kar w Projekcie zamierza się wprowadzić również kilka nowych środków:

- 1) zakaz prowadzenia działalności gospodarczej określonego rodzaju;
- 2) zakaz korzystania z pomocy organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem;
- 3) obowiązek zwrotu na rzecz Skarbu Państwa równowartości wsparcia finansowego środkami publicznymi, otrzymanego od chwili popełnienia czynu zabronionego do chwili wydania orzeczenia w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego;
- 4) stałe albo czasowe zamknięcie oddziału podmiotu zbiorowego.

Należy zauważyć, że proponowane rozszerzenie katalogu kar i środków ma skutecznie zniechęcać podmioty zbiorowe do podejmowania działań niezgodnych z prawem z uwagi na fakt, że sankcje te mogą być bardzo dotkliwe i mogą doprowadzić nawet do rozwiązania podmiotu zbiorowego. Dodatkowo Projekt ma wprowadzić zmianę w ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym¹⁰, zgodnie z którą kary, środki, środki zapobiegawcze oraz informacja o ustanowieniu zarządu przymusowego będą podlegały wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego.

Przebieg postępowania

Ogólną zasadą postępowania opartego na przepisach Projektu ma być prowadzenie go w przypadku zajścia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego i istnienia interesu społecznego. Podkreślenia wymaga fakt, że ciężar dowodu, iż nie doszło do naruszenia przepisów ustawy i wszystkie procedury w podmiocie zbiorowym działały prawidłowo, będzie ciążył na podmiocie zbiorowym. Przy ocenie występowania interesu społecznego pod uwagę bierze się takie czynniki jak:

- stopień szkodliwości czynu,
- wysokość osiągniętych korzyści przez podmiot,

- rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia,
- konieczność rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie.

Co istotne, stwierdzenia istnienia interesu społecznego będzie dokonywał **wyłącznie prokurator**, co wiąże się z przyznaniem dużej władzy dyskrejonalnej w tym zakresie. Postępowanie prowadzone ma być na wniosek lub z urzędu. Dodatkowo przewiduje się, że postępowanie w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego będzie mogło toczyć się odrębnie lub łącznie z postępowaniem karnym przeciwko sprawcy czynu zabronionego z rozdziału 2 Projektu.

Po przedstawieniu zarzutów prokurator będzie mógł również umorzyć postępowanie lub złożyć wniosek retrybucyjny do sądu o zwrot przez podmiot uzyskanej korzyści – podmiot będzie obowiązany informować organ prowadzący postępowanie o podjętych czynnościach związanych z organizacją podmiotu takich jak m.in. zmiana statutu, obniżenie kapitału zakładowego, na co najmniej 14 dni przed ich dokonaniem pod rygorem **nieważności**, co spowoduje, że podmiot będzie miał ograniczone możliwości działania.

W trakcie postępowania w celu zabezpieczenia prawidłowego jego przebiegu i zapobiegnięciu popełnienia nowych przestępstw lub w celu zabezpieczenia wykonania kar sąd będzie mógł zastosować wobec podmiotu zarząd przymusowy. Z kolei prokurator w przypadku istnienia dużego prawdopodobieństwa wyczerpania przez podmiot znamion czynu zabronionego, zagrożenia spowodowania popełnienia kolejnego czynu zabronionego lub utrudniania prowadzenia postępowania będzie mógł zastosować jeden ze środków zapobiegawczych, do których zalicza się m.in. zakaz promocji i reklamy lub zakaz prowadzenia określonej działalności. Postanowienie prokuratora w tej materii będzie wymagało zatwierdzenia przez sąd. Warto podkreślić, iż w myśl art. 60 Projektu czynności prawne dokonane wbrew orzeczonemu środkom zapobiegawczym są **nieważne**. Postępowanie będzie kończyło się wyrokiem, w którym sąd będzie orzekał, uznając podmiot odpowiedzialnym popełnienia czynu zabronionego lub umorzy postępowanie postanowieniem.

Podsumowanie i komentarz

Projekt jest obecnie na etapie prac w Sejmie, jeszcze przed I czytaniem. Jeżeli przepisy zostaną przyjęte w obecnym brzmieniu, podmioty zbiorowe najprawdopodobniej będą musiały niezwłocznie podjąć zdecydowane działania dostosowujące do nowych przepisów, gdyż sankcje uregulowane w Projekcie będą zdecydowanie bardziej dotkliwe niż ma to miejsce obecnie. Wnioskodawca w trakcie prac nad projektem wydłużył okres *vacatio legis* z 3 do 6 miesięcy, tak aby przedsiębiorcy mieli odpowiedni okres na wdrożenie odpowiednich procedur nadzorczych. Trzeba bowiem pamiętać, że to na podmiocie zbiorowym, w przypadku podjęcia postępowania, będzie ciążył obowiązek wykazania, że procedury nadzorcze działały prawidłowo i że wykazał się on należytą starannością. Należy zastrzec, że na etapie prac w Sejmie może dojść do ewentualnych zmian w Projekcie. Niemniej jednak warto z uwagą śledzić proces legislacyjny Projektu i przygotować się na jego wprowadzenie, w szczególności podejmując odpowiednie działania w zakresie *compliance*.

Artykuł powstał pod nadzorem merytorycznym radcy prawnego Łukasza Sieczki – Partnera w Kancelarii RKKW – Kwaśnicki, Wróbel i Partnerzy.

Łukasz Lipski

aplikant radcowski, Kancelaria RKKW
– Kwaśnicki, Wróbel i Partnerzy

¹ Dz.U. z 2019 r., poz. 628.

² Projekt ustawy wraz z uzasadnieniem [http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/\\$file/8-020-1211-2019.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-1211-2019/$file/8-020-1211-2019.pdf), dostęp 09.04.2019 r.

³ <https://www.rp.pl/Prawo-karne/301089946-MS-o-ustawie-o-odpowiedzialnosci-podmiotow-zbiorowych-w-wreszcie-będzie-bat-na-naciagaczy-i-oszustow.html>, dostęp 09.04.2019 r.

⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development.

⁵ Dz. Urz. UE L 198 z 28. 07.2017, s. 29.

⁶ Dz.U. z 2001 r. poz. 264; <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Polandphase3reportEN.pdf>, s. 47, dostęp 09.04.2019 r.

⁷ Definicja przedsiębiorcy w myśl art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r., poz. 646).

⁸ Ustawa z dnia 26.01.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. z 2018 r., poz. 1914).

⁹ Ustawa z dnia 26.06.1974 r. – Kodeks Pracy (Dz.U. z 2018 r., poz. 917)

¹⁰ Ustawa z dnia 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2018 r., poz. 986 ze zm.).

Aktualności

Giełda kooperacyjna na targach Gamescom 20–22 sierpnia 2019 r., Kolonia (Niemcy)

Ośrodek Enterprise Europe Network przy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości zaprasza przedstawicieli firm i innych podmiotów działających w szeroko pojętej branży gier komputerowych i mobilnych do wzięcia udziału w kolejnej edycji giełdy kooperacyjnej Gamesmatch, która odbędzie się podczas targów Gamescom w Kolonii.

Jak to działa?

- Uczestnicy w formularzu rejestracyjnym dostępnym na stronie giełdy określają profil swojej działalności oraz rodzaj współpracy, którą chcieliby nawiązać.
- Dane zarejestrowanych firm są umieszczane w katalogu online.
- Z katalogu online zarejestrowani uczestnicy dokonują wyboru firm, z którymi chcieliby spotkać się podczas giełdy.

UWAGA! Firmy oferujące usługi dla biznesu (np. consulting) nie mogą samodzielnie dokonywać wyboru partnerów spotkań, mogą natomiast zostać zaproszone do udziału w spotkaniach przez innych uczestników.

Językiem spotkań będzie język angielski.

Koszty

Udział w giełdzie kooperacyjnej jest bezpłatny, ale konieczne jest posiadanie biletu wstępu na targi Gamescom w strefie „Business Area”. Uczestnicy pokrywają koszty transportu, zakwaterowania i biletów wejściowych na targi we własnym zakresie.

Ważne terminy

- Rejestracja uczestników trwa do 14 sierpnia 2019 r.
- Wybór partnerów do spotkań trwa do 16 sierpnia 2019 r.
- Kilka dni przed giełdą każdy uczestnik otrzyma szczegółową agendę spotkań.

- W dniach 20–22 sierpnia 2019 r., przy ponumerowanych stolikach, odbędą się serie uprzednio zaaranżowanych 20-minutowych, indywidualnych spotkań.

Kontakt

Sławomir Biedermann

e-mail: slawomir_biedermann@parp.gov.pl

Polskie stoisko na DLD Tel Aviv Innovation Festival 2019 18–19 września 2019 r., Tel Awiw (Izrael)

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, w ramach realizacji Branżowego Programu Promocji sektora IT, zaprasza polskie firmy, w szczególności startupy z branży zaawansowanych technologii, do skorzystania z możliwości promocji na polskim stoisku podczas najbliższej edycji DLD Tel Aviv Innovation Festival.

Cel wydarzenia

Celem organizacji stoiska jest promocja polskich startupów z szeroko pojętej branży IT wśród zagranicznych odbiorców, w tym potencjalnych inwestorów i klientów. Niezależnie od tego, czy firma jest wystawcą na tym wydarzeniu, czy zwiedzającym, może skorzystać z różnych form promocji na polskim stoisku. Swoje materiały mogą przekazać również firmy, których przedstawiciele nie biorą osobistego udziału w imprezie.

Oferta PARP

Firmom zainteresowanym promocją swojej oferty na polskim stoisku umożliwiamy:

- skorzystanie ze stoiska w celu organizacji spotkań i prezentacji dla potencjalnych partnerów biznesowych,
- prezentację materiałów informacyjno-promocyjnych (ulotki, gadżety itp.),
- wyświetlanie filmów promocyjnych.

Kontakt

Magdalena Zwolińska

e-mail: magdalena_zwolinska@parp.gov.pl

Seminarium Central European Tech Start-ups, 1 października 2019 r., Londyn (Wielka Brytania)

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości zaprasza firmy technologiczne do udziału w seminarium Central European Tech Start-ups, które zostanie zorganizowane przez Ambasadę Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie, we współpracy z przedstawicielami sekcji handlowych ambasad krajów Grupy Wyszehradzkiej. Głównym punktem programu będą indywidualne prezentacje (tzw. *pitching*) poszczególnych uczestników przed potencjalnymi inwestorami.

Kryteria naboru

Seminarium jest przeznaczone dla firm działających od niedawna na rynku (startupy), które:

- oferują unikalne produkty lub usługi z dużym potencjałem sukcesu na rynku międzynarodowym;
- są zainteresowane przekazaniem części udziałów potencjalnemu inwestorowi;
- już wprowadziły (choćby nieodpłatnie) produkt lub usługę na rynek;
- mają jasno sformułowane, wykonalne komercyjnie i finansowo plany rozwoju produktu lub usługi oraz wiedzę na temat potrzeb niezbędnych do realizacji planów;
- mają własną stronę internetową i inne materiały (np. analizy) w języku angielskim oraz są w stanie dokonać krótkiej prezentacji w jęz. angielskim (ok. 5 minut) podczas wydarzenia.

Udział w wydarzeniu jest nieodpłatny. Każdy uczestnik pokrywa we własnym zakresie jedynie koszty związane z logistyką (transport, zakwaterowanie, wyżywienie na miejscu). Liczba miejsc jest ograniczona!

Kontakt

Agnieszka Promianowska

e-mail: agnieszka_promianowska@parp.gov.pl

Oferty współpracy

Czechy

Czeska firma z branży modowej poszukuje dostawców materiałów tekstylnych pochodzących z recyklingu oraz dostawców gotowej odzieży, damskich torebek itd., także wykonanych z materiałów ekologicznych. Firma oferuje współpracę w ramach umowy dystrybucyjnej. Numer referencyjny BRCZ20190416001

Izrael

Izraelska firma poszukuje dostawców oryginalnych oraz zastępczych części do samochodów osobowych, ciężarowych oraz busów i autobusów. Przedsiębiorstwo zajmuje się dystrybucją takich importowanych wyrobów i w związku z tym poszukuje ich eksporterów/dealerów. Preferowani są partnerzy, którzy mogą wystawić świadectwo przewozowe EUR 1. Współpraca z potencjalnym partnerem odbywałaby się na podstawie umowy dystrybucyjnej. Numer referencyjny BRIL20180205001

Katar

Katarskie przedsiębiorstwo oferuje usługi dystrybucyjne dostawcom innowacyjnych urządzeń medycznych, które mają zastosowanie w takich dziedzinach, jak ginekologia, położnictwo, chirurgia itd. Numer referencyjny BRQA20180423001

Niemcy

Niemieckie przedsiębiorstwo świadczące usługi budowlane na obiektach przemysłowych poszukuje partnerów wykonujących prace przy instalacjach elektrycznych, sanitarnych i systemów grzewczych. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy o podwykonawstwo. Numer referencyjny BRDE20190320001

Niemiecki przedstawiciel handlowy z regionu Frankfurtu poszukuje producentów kabli miedzianych (kable koncentryczne, kable antenowe, kable zharmonizowane itp.). Agent oferuje również doradztwo i wsparcie w negocjacjach z niemieckimi konsumentami przemysłowymi i hurtownikami. Firma jest zainteresowana nawiązaniem współpracy na podstawie umowy agencyjnej. Numer referencyjny BRDE20180308001

Portugalia

Portugalskie przedsiębiorstwo z ponad siedmioletnim doświadczeniem w przeprowadzaniu analiz technicznych oraz wdrażaniu projektów w zakresie efektywności energetycznej i rozwiązań oszczędzających zasoby wodne, poszukuje nowych innowacyjnych produktów, które poszerzą portfolio firmy. Przedsiębiorstwo poszukuje prywatnych przedsiębiorstw, które będą gotowe zawrzeć umowę o świadczenie usług dystrybucyjnych. Numer referencyjny BRPT20180423001

Rumunia

Rumuńska firma poszukuje dostawców drewnianych zabawek edukacyjnych dla niemowląt i dzieci w wieku 1–10 lat. Potencjalny partner powinien dostarczyć rumuńskiej firmie katalog, który zawiera dostępne w ofercie produkty. Rumuńska firma wskaże wyroby, którymi jest zainteresowana, a także określi wielkość dostawy. Przedsiębiorstwo jest zainteresowane zawarciem umowy produkcyjnej lub dystrybucyjnej. Numer referencyjny BRRO20190321001

Szwecja

Szwedzka firma eksportująca towary do Europy i USA poszukuje dostawców ciężkich spawanych konstrukcji stalowych i cienkich płyt mających zastosowanie w przemyśle lotniczym. Przedsiębiorstwo jest zainteresowane zawarciem

umowy z partnerami, którzy będą w stanie dostarczyć partie liczące od 10 do 100 sztuk. Współpraca będzie się odbywać na podstawie umowy o podwykonawstwo. Numer referencyjny BRSE20190410001

Wielka Brytania

Brytyjska firma, która opracowała grę planszową mającą pomóc uczniom rozwijać umiejętności zarządzania pieniędzmi, poszukuje partnera mającego doświadczenie w produkcji planszówek. Prototyp gry miał już swój debiut – produkt zyskał dużą popularność i ma szansę odnieść sukces komercyjny. Obecnie gra jest sprzedawana za pośrednictwem strony internetowej firmy i innych witryn e-commerce. Firma jest zainteresowana zawarciem umowy produkcyjnej. Numer referencyjny BRUK20190222002

Brytyjska firma poszukuje dostawców innowacyjnych i ekologicznych materiałów wykończeniowych, takich jak rolety przeciwsłoneczne, farby, panele podłogowe itd. Przedsiębiorstwo jest także zainteresowane nawiązaniem współpracy biznesowej z firmami dysponującymi nieznanymi do tej pory na rynku brytyjskim technologiami stosowanymi w budownictwie, które poszukują dystrybutora, przedstawiciela handlowego lub koproducenta na rynku brytyjskim. Numer referencyjny BRUK20180323001

Brytyjskie przedsiębiorstwo poszukuje dostawców innowacyjnych jednorazowych urządzeń medycznych mających zastosowanie w leczeniu problemów ginekologicznych i urologicznych. Narzędzia powinny spełniać wszystkie normy regulacyjne i zostać zatwierdzone przez FDA (*Food and Drug Administration*). Firma jest zainteresowana zawarciem umowy o świadczenie usług dystrybucyjnych. Numer referencyjny BRUK20190325001

Więcej ofert współpracy zagranicznej znajdą Państwo w bazie POD na stronie: www.een.org.pl (zakładka Oferty współpracy).

Skorzystaj z bezpłatnych porad ekspertów

Ośrodek Enterprise Europe Network przy PARP oferuje bezpłatne usługi informacyjne z zakresu prawa oraz polityk i programów UE, internacjonalizacji przedsiębiorstw, innowacji i transferu technologii

Nasi konsultanci

Odpowiedzą na pytania dotyczące kwestii prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej na wspólnym rynku europejskim (Polska i inne kraje Unii Europejskiej), obejmujących w szczególności dziedziny takie, jak:

- > sprzedaż towarów i świadczenie usług na wspólnym rynku UE
- > rozpoczynanie działalności gospodarczej
- > zatrudnianie pracowników
- > wprowadzanie produktów do obrotu, bezpieczeństwo produktów, oznakowanie CE
- > podatki i cła
- > ochrona konkurencji i konsumentów
- > własność intelektualna i przemysłowa
- > zamówienia publiczne

Pomogą w nawiązaniu współpracy biznesowej i technologicznej z zagranicznymi partnerami

Udzielą informacji na temat wsparcia finansowego i organizacyjnego dostępnego w ramach programów Unii Europejskiej, np. HORYZONT 2020 i COSME

Zapraszamy do zadawania pytań za pośrednictwem formularza kontaktowego na stronie

<https://www.een.org.pl/een/bezplatne-porady-naszych-ekspertow>